

Statens historiska museer 2015

Arkeologerna

Kungliga myntkabinettet – Sveriges ekonomiska museum

Statens historiska museum

Tumba bruksmuseum

Innehållsförteckning

1. Överintendentens inledning	4	2.3.7 Redovisning av kvalitativa aspekter på den publika verksamhetens resultat	34
2. Resultatredovisning.....	7	2.3.8 Sammantagen resultatbedömning	35
2.1 Inledning	7	2.4 Forskning och utveckling.....	36
2.1.1 Myndighetens uppgifter	7	2.4.1 Arbetet inom forskning och utveckling 2015	36
2.1.2 Redovisningens indelning och väsentliga prestationer	7	2.4.2 Nya projekt inom forskning och utveckling 2015	38
2.1.3 Redovisning av kvalitativa aspekter av resultatet.....	8	2.4.3 Forskningens infrastruktur	38
2.1.4 Redovisning av vissa myndighets- övergripande processer under året	9	2.4.4 Seminarier och publikationer	39
2.2 Samlingsutveckling.....	11	2.4.5 Redovisning av kvalitativa aspekter på resultaten i forskning och utveckling	40
2.2.1 Hantera accession	11	2.4.6 Sammantagen resultatbedömning	40
2.2.2 Förvalta samling	13	2.5 Arkeologisk uppdragsverksamhet.....	41
2.2.3 Använda föremål.....	16	2.5.1 Inordna den arkeologiska uppdrags- verksamheten i myndigheten	41
2.2.4 Redovisning av kvalitativa aspekter på samlingsförvaltningens resultat	17	2.5.2 Utveckla den arkeologisk uppdrags- verksamhet på SHMM	42
2.2.5 Sammantagen resultatbedömning	19	2.5.3 Genomföra arkeologiska uppdrag	43
2.3 Kommunikation och publikutveckling	21	2.5.4. Redovisning av kvalitativa aspekter	44
2.3.1 Utställningar	21	2.5.5. Sammantagen resultatbedömning	44
2.3.2 Programverksamhet	23	2.6 Statens historiska museer som arbetsplats	46
2.3.3 Verksamhet riktad till barn och unga ...	25	2.6.1 Kompetensutveckling	46
2.3.4 Besökare	28	2.6.2 Personalsammansättning.....	47
2.3.5 Kommunikation och information samt interaktion via digitala plattformar	30	2.5.3 Arbetsmiljö och hälsa	48
2.3.6 Ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning	32	3. Finansiell redovisning	49

Inledning 2015

2015 har på många sätt varit ett historiskt år för Statens historiska museer. Den 1 januari berikades myndigheten med en helt ny kärnverksamhet när den uppdragsarkeologiska verksamheten fördes över från Riksantikvarieämbetet. Myndigheten har i och med det inte bara vuxit sig dubbelt så stor med kontor på fem olika platser i landet utan också tillförts ny och bred kompetens. Trots det relativt korta förberedelsearbetet har överföringen fungerat väl. I årets medarbetarenkät anger 84 % att sammanslagningen har fungerat bra.

Under året har ett stort engagemang lagts på att starta upp ett utvecklingsarbete inom Arkeologerna med mål att bli landets ledande konsult inom arkeologi och kulturmiljö med kunskapsuppbyggnad i fokus. I uppdraget ligger att vara medvetna om kostnader och ha förmågan att balansera dessa mot objektens vetenskapliga potential. Ett arbete som har resulterat i både en ny utvecklingsplan samt nytt namn och ny grafisk profil. Arkeologerna har också presenterat ett positivt resultat vilket är mycket glädjande mot bakgrund av att marknaden 2015 var liten, och den tid som behövt investeras i utvecklingsarbete.

En viktig potential som överföringen av den arkeologiska uppdragsverksamheten har medfört är att vi inom myndigheten nu fångar upp alla delar inom Kulturmiljölagens kap 2; från utgrävning till aktiv förvaltning och tillgängliggörande av föremål och ny kunskap. På så vis kan vi stärka intentionen att resultatet av de många exploateringsgrävningarna ska komma samhället i stort till godo samt främja en utveckling mot en så effektiv och säker fyndförvaltning som möjligt.

Inom samlingsförvaltningen har året inneburit mycket goda resultat i arbetet med att effektivisera

accessionsarbetet och att arbeta mer proaktivt med hela fyndhanteringsprocessen. Myndighetens arbete inom FoU har också påverkats av tillskottet av ny kompetens och under året har ett nytt FoU-program tagits fram i samverkan med alla avdelningar inom myndigheten.

Arbetet med att samordna och dra nytta av den nya myndighetens sammansättning har bara påbörjats och kommer att fortsätta inom fler områden under de kommande åren.

Inom myndighetens museiverksamheter ser vi fortfarande ett stort behov av att ladda om museibegreppet, arbeta normkritiskt och styra tydligare mot verksamheter som kommer så många i samhället som möjligt till godo. Här har arbetet utgått ifrån förändringsplanen *Historia inspirerar till förändring*. Det långsiktiga utvecklingsarbetet har resulterat i ett osedvanligt lyckat år för myndighetens tre museiverksamheter där besökarna till i stort sett alla publika aktiviteter har ökat under året. De ökande besökskarororna är också mycket nöjda med sina besök. Våra mycket populära internationella vandringsutställningar *We call them Vikings* passerade under 2015 miljongränsen och slutade vid årsskiftet på 1,3 miljoner besökare hittills.

Medarbetarna är vår viktigaste tillgång och arbetet med att skapa en god och stimulerande arbetsmiljö även i tider av förändring har varit i fokus. Fantastiskt roligt är därför att årets medarbetarenkät åter igen visade ett gott och förbättrat resultat på många områden. Att resultatet visade att ledningen har stort och ökat förtroende i organisationen känns också extra viktigt. Ett välkommet stöd i arbetet har det nyinrättade insynsrådet stått för där vi har haft tillfälle att fördjupa diskussionerna i viktiga inriktnings-

frågor. 2015 inrättades också ett chefsforum där alla chefer med personalansvar träffas regelbundet för att stämma av i övergripande verksamhetsfrågor och utveckla såväl det gemensamma, som det individuella ledarskapet.

Sammantaget bedömer vi att Statens historiska museers verksamhet trots stora strukturella förändringar under 2015 på ett bra sätt har svarat upp mot de kulturpolitiska målen och med god kvalitet har uppfyllt målen i instruktion och regleringsbrev.

Den under året presenterade Museiutredningen har bidragit ytterligare till samtalet om museernas betydelse för och roll i samhället, och vi ser med spänning fram emot vad Fri entré reformen och den aviserade Kulturarvspropositionen kommer att innebära för framtida utmaningar för myndigheten och vårt arbete med att bidra till en demokratisk samhällsutveckling.

Ett stort tack till alla medarbetare och samarbetsparter för ett mycket spännande och innehållsrikt år.

Maria Jansén
Överintendent och museichef

2. Resultatredovisning

2.1 Inledning

Enligt reglerna för resultatredovisning ska myndigheten redovisa och kommentera verksamhetens resultat i förhållande till de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion och till vad regeringen i förekommande fall särskilt har angivit i regleringsbrev eller annat beslut. Myndigheten bestämmer själv, om inte regeringen har beslutat något annat, om indelningen av resultatredovisningen. En övergripande begränsning är att redovisningen främst ska avse hur myndighetens väsentliga prestationer har utvecklats med avseende på volym och kostnader. Utöver det finns också krav på att resultatredovisningen ska vara överskådlig och rättvisande.

2.1.1 Myndighetens uppgifter

Redovisningen av verksamhetens resultat utgår från myndighetens uppgifter enligt förordning (2014:1079) med instruktion för Statens historiska museer (SHMM). Uppgifterna för SHMM enligt instruktionen 2015 var att:

- vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtratts myndigheten,
- förvalta och vårda de fornfynd som Riksantikvarieämbetet beslutar att tillföra myndigheten,
- hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet,
- stödja regionala och lokala museer inom sitt verksamhetsområde,
- verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde,
- integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt svara för internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

Myndigheten ska enligt instruktionen även bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet.

SHMM ska enligt regleringsbrevet för 2015:

- utöver vad som framgår av bestämmelserna i 3 kap. förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, definiera och redovisa de kvalitativa aspekterna av verksamhetens resultat,
- redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken,
- redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning,
- redovisa hur arbetet fortlöpt med att inordna den arkeologiska uppdragsverksamheten i myndigheten samt vilka åtgärder som vidtagits för att stärka den arkeologiska uppdragsverksamhetens ekonomiska resultat,
- slutredovisa genomförda projekt och aktiviteter i samarbete med Umeå kulturhuvudstad 2014.

SHMM har i sin verksamhet även att förhålla sig till de kulturpolitiska målen, vilka är utgångspunkten för regeringens kulturpolitik. Målen presenterades i propositionen *Tid för kultur* och beslutades av riksdagen i december 2009 (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145). Vidare ska myndigheten förhålla sig till de fyra nationella kulturmiljömål som presenterades i propositionen *Kulturmiljöns mångfald* (prop. 2012/13:96) och antogs av riksdagen i juni 2013.

2.1.2 Redovisningens indelning och väsentliga prestationer

Resultaten av arbetet med myndighetens uppgifter enligt instruktion, regleringsbrev och andra beslut redovisas integrerat i resultatredovisningen, med undantag av barnperspektivet som redovisas i särskilt avsnitt.

SHMM redovisar verksamheten indelad i fyra huvudprocesser, vilka även utgör myndighetens resultatområden. Benämningen följer förra årets resultatredovisning och speglar myndighetens strategiska förändringsplan *Historia inspirerar till förändring*. Prestationerna inom processerna är desamma som föregående år med undantaget att processen

Arkeologisk uppdragsverksamhet har tillkommit, då denna verksamhet överflyttades från Riksantikvarieämbetet (RAÄ) till SHMM den 1 januari 2015.

Det är SHMM:s bedömning att de fyra processerna ger en tydlig bild av verksamheten och uppfyller kravet på överskådlighet.

De fyra huvudprocesserna är:

- Samlingsutveckling
- Kommunikation och publikutveckling
- Forskning och utveckling
- Arkeologisk uppdragsverksamhet

Inom respektive område redovisas ett antal viktiga prestationer samt dess kostnader och intäkter. Redovisningen innehåller även delar som SHMM bedömer vara av betydelse att redovisa för att redovisningen ska ge en mer fullständig bild av verksamheten.

I redovisningen förkortas myndighetens institutioner på följande sätt: Statens historiska museum (SHM), Kungliga myntkabinettet (KMK) och Tumba bruksmuseum (TBM). Arkeologerna förkortas inte.

2.1.3 Redovisning av kvalitativa aspekter av resultatet

SHMM ska, utöver de generella reglerna för resultatredovisningen, även definiera och redovisa de kvalitativa aspekterna av verksamhetens resultat.

Kulturdepartementet upprättade 2013 promemorian (Ku2013/969/2013) *Stöd för redovisning av kvalitativa aspekter av resultatet*, i vilken det bl.a. definieras vad redovisningen av kvalitativa aspekter bör innehålla för att uppfylla kriteriet fullt ut. I promemorian efterlyses främst en redovisning av det som betecknas som resultat-kvalitet och den lyfter fram ett antal aspekter som kan användas för att mäta denna. Det kan handla om att beslut fattas på ett rättssäkert sätt, om redovisning av ett brukarperspektiv (publikundersökningar), eller peer review samt att myndigheten gör en självvärdering baserad på relevant information.

Dessutom ska SHMM, vid upprättandet av resultatredovisningen, förhålla sig till den förvaltningspolitiska propositionen *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt* (Prop. 2009/10:175).

I propositionen lyfts det fram att det i en förvaltningsmyndighet finns vissa aspekter som kan användas för att mäta kvalitet i verksamheten. Aspekterna är bl.a.

bidragsgivning, tillämpning av regelverk och ärendehantering. Det är även möjligt att mäta kvalitet i relationerna mellan t.ex. en myndighet och medborgarna. Då handlar det om hur man uppfattar sig bli bemött och hur lång tid olika saker har tagit.

Att redovisa kvalitet eller kvalitativa aspekter i kulturell verksamhet handlar både om mätbara och omätbara värden. Begrepp som upplevelser, verksamhöjd och erfarenheter är centrala. Att mäta den typen av faktorer och omvandla dem till jämförbara data kräver omfattande kartläggning, analys och framtagande av indikatorer. I resultatredovisningen för 2013 betonade SHMM att eftersom myndigheten bedriver en kulturell och mångsidig verksamhet är det myndighetens bedömning att det är svårare att definiera kvalitativa aspekter i verksamheten än det skulle vara för en traditionell förvaltningsmyndighet. Användare och besökare (d.v.s. omvärlden) är en heterogen grupp människor med olika behov, preferenser, förväntningar, erfarenheter och kompetenser. Det individuella mötet med SHMM:s verksamhet väger tungt när kvalitet ska definieras och eventuellt mätas. För att på ett mer preciserat och tillförlitligt sätt fånga upp dessa förväntningar och behov började SHMM under 2013 att använda ett brittiskt verktyg för publikundersökning, *Visitor 360*, vilket redovisas i avsnitt 2.3.4. Det ger SHMM underlag både för att utveckla verksamheten med ett användarperspektiv och för att mäta och öka kvaliteten i verksamheten. I januari 2014 antog SHMM en ny strategisk förändringsplan kallad *Historia inspirerar till förändring*. I förändringsplanen finns en tydlig struktur där de åtgärder SHMM genomför under året är kopplade till effekter, indikatorer och utvärderingsmetoder vilket också ger myndigheten ett instrument för att följa upp och utveckla verksamheten. För att ge möjlighet till jämförbarhet i redovisningen av de kvalitativa aspekterna mellan de två föregående åren (2014 och 2013) används samma aspekter som i förra årets resultatredovisning. Undantaget är kvalitetsredovisningen för den arkeologiska uppdragsverksamheten. Precis som med verksamheten i övrigt måste arbetet med ökad kvalitet vara föremål för ständig utvärdering. Därför arbetar SHMM kontinuerligt med att utveckla verksamheten för att nå en ökad kvalitet.

På samma sätt som i 2014 års resultatredovisning definierar SHMM för 2015 vissa kvalitativa aspekter av verksamheten i enlighet med de kriterier som

tagits upp i Kulturdepartementets ovan nämnda promemoria. SHMM:s redovisning utgår från de uppgifter myndigheten har i 1§ i instruktionen som gällde för 2015 samt i regleringsbrevet för 2015. Utifrån uppgifterna är ett antal aspekter utvalda för att visa på resultat kvaliteten i verksamheten. De är bl.a. ärendehantering, stickprov, publikundersökningar, enkäter, besöksantal och extern bedömning. De flesta av aspekterna har en mät punkt definierad och utifrån den bedömer och redovisar myndigheten vad som kan visa på god kvalitet.

Det är viktigt att betona att SHMM anser att redovisningen av kvalitativa aspekter inte visar huruvida SHMM:s verksamhet i sin helhet har en god kvalitet. Den kvalitativa redovisningen ger endast vissa upplysningar om faktorer som kan visa på kvaliteten i resultatet. En mer rättvisande bild av verksamhetens resultat ges i resultatredovisningen i sin helhet.

Redovisningen av de kvalitativa aspekterna på verksamhetens resultat görs under respektive resultat område.

2.1.4 Redovisning av vissa myndighetsövergripande processer under året

I juni 2013 fick SHMM regeringens uppdrag att förbereda och genomföra inordnandet av den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten till den 1 januari 2015. Alla verksamhetskritiska anpassningar blev genomförda till dess och det administrativa stödet fungerade från årsskiftet för den nya myndigheten som helhet. Arbetet inom projektet att sammanföra SHMM:s och den arkeologiska uppdragsverksamhetens system, funktioner och strukturer fortgick till halvårsskiftet 2015. Den fortsatta konsolideringen av den nya myndigheten innefattar bl.a. utarbetande av nya rutiner, riktlinjer, redovisning, intern samverkan och kommunikation. Parallellt med inordnande av den arkeologiska uppdragsverksamheten i myndigheten pågår ett utvecklingsarbete inom Arkeologerna för att få en mindre sårbar ekonomi genom att öka intäkterna samtidigt med fortsatt arbetet med kostnadskontrollen. 2015 utarbetades bl.a. en strategisk utvecklingsplan som ska ligga till grund för det fortsatta arbetet. Läs vidare om utvecklingsarbetet i avsnitt 2.5. Resultatet för Arkeologerna 2015 blev ett överskott på 1,1 Mkr.

Vid årsskiftet 2014/2015 inrättade regeringen också ett insynsråd för myndigheten. Rådets uppgift är bl.a. att tillföra kunskap, kompetens och mångfald, att ge myndighetschefen råd och stöd samt att till-

godose behovet av demokratisk insyn och medborgerligt inflytande i myndighetens verksamhet.

Vad gäller museibutiker har SHMM:s arbete för att uppnå full kostnadstäckning i varuförsäljningen fortgått. Myndigheten har under 2015 tagit fram en strategi för att skapa strukturer och förutsättningar för att uppfylla det finansiella villkoret om full kostnadstäckning. Som en konsekvens av detta arbete har bl.a. KMK:s butik lagts ner och en genomlysning av butiken på SHM har genomförts med hjälp av en extern part. Trots förbättringsåtgärder är SHMM:s bedömning att det kommer att ta flera år innan hela det ackumulerade underskottet har reglerats. Resultatet för 2015 blev ett underskott på 73 tkr.

Arbetet med att införa och utveckla myndighetens miljöledningssystem har fortgått. SHMM har etablerat en myndighetsövergripande miljögrupp som arbetar med att verkställa organisationens miljömål och handlingsplan. Under 2015 har t.ex. miljöutbildningar genomförts för samtliga medarbetare på museerna, nya avtal avseende miljömärkta trycksaker har tecknats och satsningar på energibesparande ljuskällor har påbörjats. Även myndighetens publika roll är en viktig del i myndighetens miljö- och hållbarhetsarbete. SHMM ska aktivt verka för att kommunicera sina miljöåtgärder för att visa att myndigheten tar miljöhänsyn och för att påverka besökare och samarbetspartners till handlingar som främjar en hållbar utveckling. Under 2015 har därför flera publika aktiviteter med miljö- och hållbarhetstema genomförts på SHMM. T.ex. illustrerade evenemanget *Baltic Warriors* den pågående miljökrisen i Östersjön och gav SHM:s besökare möjlighet att engagera sig i miljöpolitik och Östersjöns framtid. Inom KMK:s föreläsningsserie föreläste bl.a. Anders Wijkman, ordf. i Miljömålsberedningen och Romklubben, om varför vi behöver en ny ekonomisk logik utifrån ett mer instabilt klimat, pressade ekosystem, vidgade inkomstklyftor och teknologisk arbetslöshet. KMK samverkade även med *Retoy AB* som skapar mötesplatser för lek och lärande om barnkonventionen, miljö och globala samband. Två bytesträffar arrangerades som en familjeaktivitet där besökarna gavs möjlighet att skapa presenter av leksaker och återvunnet material, eller ge bort leksaker och en hälsning till barn som behövt fly och just nu är i Sverige. Medarbetare från SHM deltog även på en delsträcka i *Run for your life*, ett stafettlopp genom norra Europa för att uppmana

till klimaträttvisa och en hållbar framtid. Loppet som initierades av Riksteatern gick från norra Sverige och slutade i Paris på klimatkonferensen COP21.

Arbetet med att systematiskt utveckla tillgängligheten till SHMM:s verksamhet fortskrider. SHMM har sedan 2010 en myndighetsövergripande policy för det systematiska tillgänglighetsarbetet. Läs vidare i avsnitt 2.3.6.

SHMM har sedan 2009 en myndighetsövergripande policy för verksamhetsskydd. Verksamhetsskydd definieras som skydd mot hot och risk för medarbetare, besökare, samlingar, information samt byggnader, inredning och lös egendom. Den antagna policyn anger myndighetens målsättning och grundläggande roller och ansvarsområden för verksamhetsskyddet. I syfte att samordna och systematisera arbetet med säkerhetsfrågor har myndigheten etablerat en övergripande säkerhetsgrupp. SHMM har som målsättning att driva och utveckla ett effektivt och systematiskt verksamhetsskydd inom alla verksamhetsdelar. Som ett led i detta påbörjades under 2015 en kartläggning av de behov som finns inom verksamhetsskyddsområdet inom den arkeologiska uppdragsverksamheten. Inom ramen för verksamhetsskyddet har SHMM under året också genomfört tekniska uppgraderingar av brand- och inbrottslarmsystem, samordning av bevakningstjänster och installation av ny mobilapplikation för krislarm. Applikationen är framtagen utifrån myndighetens krisplan och är ett verktyg för att larma, sammankalla och initiera krisledningsgruppens hantering vid en

inträffad händelse. Utbildningar i hjärt- lungräddning med hjärtstartare har genomförts och såväl KMK som TBM har certifierat verksamheten enligt den nya standarden *SS 280000:2015 Hjärt-säker zon – användning av hjärtstartare i offentliga och andra miljöer*.

Under 2015 har SHMM på regeringens uppdrag (Ku2011/1968/KA) utarbetat en strategi för arbete med att digitalisera, digitalt tillgängliggöra samt digitalt bevara myndighetens verksamhet och samlingar. Strategin utgår från de nationella kulturpolitiska målen och de ambitioner och övergripande it-politiska mål som regeringen formulerat i den nationella strategin *Digitalt kulturarv*, men tar även avstamp i myndighetens egna förändringsplan *Historia inspirerar till förändring*. Strategin gäller för åren 2016–2019, men kommer att utvärderas löpande och uppdateras vid behov. För att säkerställa att arbetet utvecklas i önskad riktning har SHMM under 2015 även inrättat funktionen *digital samordnare* inom myndigheten med ansvar för att samordna arbetet med och utvärdera de mål som anges i digitaliseringsstrategin. SHMM:s övergripande mål för området (digitalisering, digitalt tillgängliggörande och bevarande) är att med hjälp av den digitala teknikens möjligheter öka tillgängligheten till och användningen av myndighetens verksamhet, samling och samlingsinformation nationellt och internationellt.

En slutredovisning av SHMM:s samarbete med Umeå kulturhuvudstad 2014 har lämnats till Kulturdepartementet i enlighet med uppdraget i regleringsbrevet för 2015.

2.1.5 Verksamhetens kostnader och intäkter (tkr)

Översikt – Totala intäkter och kostnader	Intäkter (tkr)			Kostnader (tkr)		
	2015	2014	2013	2015	2014	2013
Intäkter av anslag	93 160	91 431	83 758			
Övriga intäkter						
<i>Resultatområde</i>						
Samlingsförvaltning	1 701	4 260	3 518	-32 013	-31 040	-25 252
Publik verksamhet	16 313	15 563	15 237	-69 671	-76 163	-72 454
Forskning och utveckling	4 468	5 377	6 625	-14 745	-9 218	-10 229
Arkeologisk uppdragsverksamhet	140 452			-139 309		
Summa	162 934	25 200	25 380			
TOTALT	256 094	116 631	109 138	-255 738	-116 421	-107 935
<i>Årets kapitalförändring</i>				356	210	1 203

2.2 Samlingsutveckling

I detta avsnitt redovisas SHMM:s uppgift att:

- vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som anförtratts myndigheten,
- förvalta och vårda de fornfynd som Riksantikvarieämbetet beslutat att överföra till myndigheten.

Enligt myndighetens strategiska plan är målen för verksamheten att arbeta bort eftersläpningen i accessionen, arbeta proaktivt med accession och arbeta bort obalans i konserveringsbehovet. Myndigheten ska ha en effektiv och säker samlingsförvaltning och tillhandahålla mer användarvänlig information om fler föremål.

Utmärkande för SHMM:s samlingsutveckling är att myndigheten, enligt 2 kap. KML, är ålagd att ta emot en betydande del av de fynd som varje år framkommer vid arkeologiska undersökningar i landet. Tillämpningen av lagstiftningen innebär att SHMM under flera decennier tillförts mycket stora mängder föremål. Det uppdragsarkeologiska systemet är därtill av sådan karaktär att inflödet av föremål är beroende av variationer i volymen av arkeologiska undersök-

ningar samt av handläggningstakten hos Riksantikvarieämbetet (RAÄ).

2.2.1 Hantera accession

Prestationen under 2015 inom *Hantera accession* var mottagande och efterföljande hantering av fynd, överförda till SHMM efter beslut av RAÄ enligt 2 kap § 17 i Kulturmiljölagen (1988:950) (ff. KML). Inriktningen för verksamheten under året var att uppnå stegvisa och mätbara resultat samt ha förutsägbart och en bättre kontroll i accessionsarbetet. Ett fortlöpande arbete pågår med att utveckla processerna för att bättre svara upp mot interna och externa behov samt att arbeta mer proaktivt med olika externa aktörer inom KML-processen.

SHMM:s samlingar omfattar idag mer än 10 miljoner föremål och är bland Nordeuropas största och mest betydelsefulla inom sina samlingsområden. Samlingarnas tillväxt (accession) sker främst genom fyndöverföring efter beslut av RAÄ, men även i liten utsträckning via gåvor och genom inköp. Under 2015 tog SHMM emot sammanlagt 11 219 föremålposter genom beslut fattade av RAÄ enligt KML. Av dessa tillföll 11 009 föremålposter SHM och 210 föremålposter KMK.

Tabell 1. Antal föremålposter som tagits emot av SHMM genom beslut från RAÄ enligt 2 kap § 17 KML

	2015	2014	2013
SHM	11 009	13 203	14 248
KMK	210	2 806	295
SHMM totalt	11 219	16 009	14 543

Eftersom tillväxten under en lång rad år varit större än vad myndigheten har kunnat hantera, har en stor eftersläpning uppstått av icke accederade fynd. Under 2014 påbörjades ett målinriktat arbete med att komma till rätta med denna obalans och extra resurser sattes in. Arbetet har intensifierats under 2015 och resulterat i att sammanlagt 128 accessioner har slutförts vid SHMM; 90 på SHM och 38 på KMK. Accessionsärendena omfattar allt från ett fåtal föremål till mycket komplexa material med stora fyndmängder.

Tabell 2. Avslutade accessionsärenden på SHMM

	2015	2014	2013
SHM	90	89	29
KMK	38	29	83
SHMM totalt	128	118	112

*KMK ändrade räknesätt för accessioner 2014, varför 2013 års utfall inte är jämförbart.

Tabell 3. Ej handlagda accessionsärenden på SHMM

	2015	2014	2013
SHM	1 133	1 160	1 190
KMK	335	340	iu
SHMM totalt	1 468	1 500	1 190

Som en del av utvecklingsarbetet har projektbaserad tematisk accession genomförts. Arbetssättet har resulterat i en planlagd hantering av accessions- eftersläpningen och i en kvalitetshöjning av den föremålsinformation som tillgängliggörs på SHM:s webbplats. De tematiska accessionsprojekten sprider även föremålsinformation via bloggar på SHM:s webbplats. På detta sätt når man en vidare krets av externa användare och omvandlar de digitala föremålsposterna till mer meningsfull och intressant kulturhistorisk kunskap. Även genom att fotografera fler föremål blir materialet mer användarvänligt och därmed angelägnare för forskare, uppdragsarkeologiska aktörer och en bredare allmänhet. På KMK

registreras och fotograferas materialet digitalt men är ännu inte digitalt sökbar för externa användare.

SHMM har under 2015 beslutat och implementerat en insamlingspolicy. Syftet är att identifiera luckor i samlingarna som behöver fyllas genom en aktiv och strategisk insamling. En av de luckor som identifierades arbetar forskningsprojektet *I stadens utkant – svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet* med. Projektet handlar om romska bosättningar i Stockholms utkant under modern tid, och har bl.a. till syfte att genom arkeologiska undersökningar samla in material som idag helt eller delvis saknas i SHM:s samling. Fynden och resultaten kommer att presenteras i bl.a. SHM:s utställning *Sveriges historia*.

SHMM har i nära samverkan med RAÄ fortsatt arbetet med att utreda den juridiska tillhörigheten hos material där det är oklart om fyndöverföring skett eller inte. Tillsammans med RAÄ har SHMM under 2015 även avrapporterat regeringsuppdraget kring effektivisering av fyndhanteringen från arkeologiska projekt (Ku2013/1342/KA). I rapporten föreslås en rad konkreta åtgärder för att skapa ett enklare och mer kostnadseffektivt system. Försöksverksamhet har redan påbörjats för en av åtgärderna, att länsstyrelserna redan i beslutet om undersökning preliminärt anger till vilken institution fyndfördelningen ska ske. På detta sätt kan accessionsarbetet förberedas redan i fält, vilket underlättar processen för den mottagande institutionen.

I arbetet med att arbeta proaktivt med externa aktörer inom området accession har SHMM:s dialog med de uppdragsarkeologiska institutionerna fortgått kring fyndinlämning och digitala fyndlistors utformning. En modell har utarbetats av SHMM där listorna tas fram direkt ur Intrasis, det dokumentationssystem som Arkeologerna har utvecklat och som används av många uppdragsarkeologiska aktörer. Även ett möte har hållits med externa aktörer kring SHMM:s pågående accessionsprojekt samt om de försök som genomförts att redan i fält märka upp fynd med den typ av etiketter med streckkod som SHM använder. Myndigheten har även mot berörda länsstyrelser tagit initiativ till att i ett tidigt planeringsstadium ingå som en aktör i projekt Ostlänken, d.v.s. utbyggnaden av en ny dubbelspårig höghastighetsjärnväg, vilket kommer att resultera i ett av Sveriges största uppdragsarkeologiska projekt någonsin.

Hantera accession (tkr)	2015	2014	2013
Kostnader	-10 657	-4 546	-2 279
Intäkter av anslag	10 025	4 546	2 243
Övriga intäkter	632	0	36

2.2.2 Förvalta samling

Prestationen 2015 inom *Förvalta samling* var magasininsatser, förbyggande konservering och konservering, ett nytt myndighetsgemensamt föremålsförvaltningssystem samt verksamhetsskydd. Inriktningen för verksamheten under året var bl.a. att etablera effektiva och systematiska rutiner inom samlingsförvaltningen.

För att öka sökbarheten i SHMM:s samlingar, säkerställa deras status och öka kontrollen genomfördes under 2015 flera uppordningsprojekt vid myndigheten. På SHM har den systematiska genomgången av utvalda landskap i museets järnålderssamling fortgått och en insats för bronsålderssamlingen genomförts. Föremålen har registrerats i museets digitala föremålsregister, vilket ökar tillgängligheten då materialet blir publikt sökbar. Ett urval har även fotograferats, behov av konserveringsåtgärder noterats och förvaringsaskar bytts ut mot syrafria, vilket innebär ett förbättrat långsiktigt bevarande av samlingarna. På KMK har uppordningsprojektet av pappersvalvet (sedlar, aktiebrev,

bankhandlingar m.m.) och inventeringen av mynt- och medaljsamlingen fortgått liksom fotografering av desamma. Genom extra resurser har arbetet med registrering av aktiebrev, plåtmynt, sedlar och bankaffischer kunnat intensifieras och med hjälp av externa medel har en samling gipser kunnat registreras och konserveras.

Samtliga åtgärder har resulterat i ökad sökbarhet och tillgänglighet och kommer att underlätta migrationen från nuvarande föremålsförvaltningssystem till det system som ska upphandlas under 2016. Det nya systemet ska utöver att tillhandahålla ett stabilt förvaltnings- och handläggnings gränssnitt bidra till ökad tillgänglighet till SHMM:s digitala data och resurser såväl internt som externt.

Tabell 4. Digitalt sökbara föremålsposter SHMM

Samling	2015	2014	2013
SHM	974 617	948 743	921 870
KMK/TBM	52 995	50 041	48 307
SHMM totalt	1 027 612	998 784	970 177

Tillväxt	2015	2014	2013
SHM	25 874	26 873	48 460
KMK/TBM	2 954	1 734	652
SHMM totalt	28 828	28 607	49 112

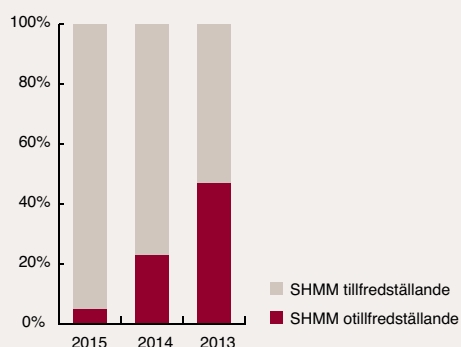
Under 2015 beslutade SHMM en gallringspolicy, som primärt gäller det material som tillförts myndigheten via KML-beslut av RAÄ. Policyn kommer att underlätta i den fortsatta förvaltningen av samlingarna men innebär också ett stöd i arbetet med att accedera nytt material. Ett arbete pågår med en förvaltningspolicy, som syftar till att formalisera och likrikta förvaltningen av myndighetens samlingar men med hänsyn tagen till de olika krav som finns inom skilda delar.

SHMM fortsätter sitt systematiska arbete med att utnyttja och optimera nyttjandet av sina olika magasinlokaler. SHM:s magasin ligger i kvarteret Krubban och i depå Munkhättan i Tumba. KMK har sina magasin samlade på Slottsbacken med bara marginella delar av samlingen i depå Munkhättan.

Under året har SHMM fortsatt sitt samarbete med Svensk museitjänst för att förbättra myndighetens magasin i depå Munkhättan. Bl.a. har klimatet förbättrats betydligt i ett av magasinerna, vilket innebär att det skulle kunna omvandlas till ett så kallat tormagasin där klimatet är anpassat för förvaring av järn. Under 2015 har SHMM även genomfört en utredning om var ett nytt magasin till museets

textila samlingar bör förläggas och påbörjat arbetet med en ny inredning i SHM:s centralmagasin inom kvarteret Krubban. På KMK påbörjades under 2015 en kartläggning och dokumentation av klimat i såväl magasin som utställningsmontrar. Arbetet har framför allt varit inriktat på att identifiera avvikelser samt formulera åtgärdsprogram.

Figur 1. Figuren visar magasinssituationen vid SHMM avseende klimat

För att kontrollera ordningen i samlingarna har två stickprovsundersökningar utförts, en i SHM:s samlingar och en i KMK:s samlingar. Utöver detta har kompletterande kontroller gjorts och rutinerna för besök i samlingarna har setts över. Vidare pågår ett antal uppordnings- respektive inventeringsprojekt för att säkerställa hög kvalitet och god ordning.

Som tidigare år konserverades den största delen av det arkeologiska materialet genom SHMM:s samarbete med Stiftelsen föremålsvård i Kiruna (SFMV). De rutiner som utarbetades under 2014 har resulterat i en säkrare bedömning av de konserveringsbehov som föreligger och underlättat vid valet av vilka föremål som ska skickas på konservering. Under 2015 har SHM sänt sammanlagt 1 031 föremålsposter till konservering hos SFMV. Här bör tilläggas att en föremålspost kan motsvara flera föremål och en av dessa poster innehåller så många som 560 ämnesjärn från ett och samma fynd. Därför bör statistiken i tabellen nedan inte tolkas som ett mått på den faktiska volym av föremål som konserverats.

Tabell 5. Antal föremålsposter som konserverats i Kiruna av SFMV

	2015	2014	2013
SHM	1 031	1 747	7 252

På KMK har en systematisk genomgång av delar av samlingen påbörjats för att identifiera konserveringsbehov. Sammanlagt har ca 4 000 mynt gått igenom varav 638 stycken konstaterades vara i behov av konservering. Hittills har 127 av dessa åtgärdats. Utöver dessa konserveringsinsatser har ytterligare 62 mynt konserverats inför utlån till andra museer.

Tabell 6. Antal föremål som har rengjorts eller konserverats på KMK

	2015	2014	2013
KMK	189	0	Ca 650

Som del av arbetet med att stärka museets långsiktiga förvaltning av samlingarna har ett projekt kring att skanna konserveringsrapporter påbörjats under 2015. Avsikten är att skapa digitalt sökbar information om vilka åtgärder som vidtagits med enskilda föremål. Därmed underlättas kommande bedömning av enskilda objekts särskilda behov av riktade konserveringsinsatser eller lämpliga metoder att använda.

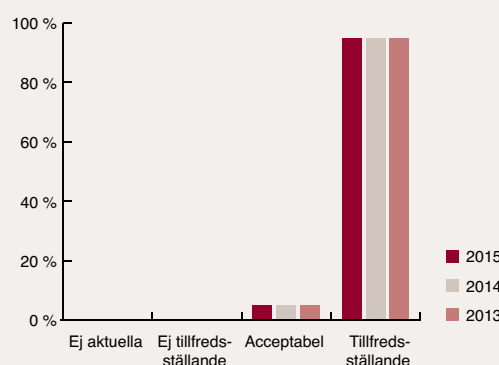
Övriga konserveringsåtgärder har framför allt omfattat föremål som är avsedda att användas i utställningar. I ett samarbete med konservatorsutbildningarna i Helsingfors, Oslo och Göteborg inom ramen för ett NORDPLUS-projekt, har konservatorsstudenter genomfört vissa praktiska moment i sin utbildning på SHM. De har bl.a. deltagit i konserveringen av ett av museets utställda altarskåp, det så kallade Kumla-skåpet från Närke. Konserveringen har genomförts i SHM:s utställningslokal och besökare har haft möjlighet att följa arbetet på nära håll och ställa frågor. Studenterna har också via blogg på museets webbplats berättat om altarskåpet.

SHMM har som målsättning att driva och utveckla ett effektivt och systematiskt verksamhets-skydd inom alla verksamhetsdelar. Inom ramen för verksamhetsskyddet kopplat till samlingsutveckling och föremålsförvaltning genomförs kontinuerligt en bedömning av SHMM:s säkerhetsnivå i magasin samt utställningslokaler. Bedömningen görs utifrån ett flertal faktorer som sammantaget visar om den tänkta ytan uppnår de krav verksamhetsskyddet ställer samt om god kvalitet uppnås.

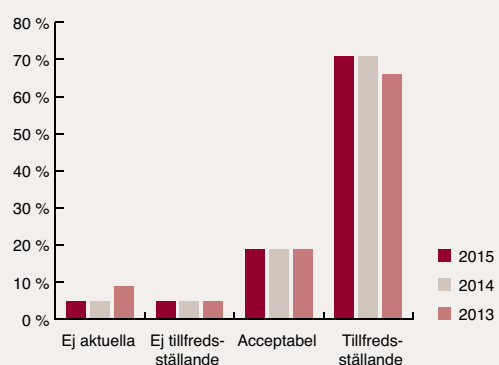
En bedömning av säkerhetsnivån i SHMM:s magasin visar att knappt 95 % av den totala

magasinsytan har en säkerhetsnivå som är tillfredsställande i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. I 5 % av den totala magasinytan är nivån acceptabel men förbättringar bör göras. För 0,2 % av den totala magasinytan är nivån, genom brist på ett eller flera områden ovan, ännu inte tillfredsställande.

Figur 2. SHMM:s säkerhetsnivå i magasin

Figur 3. SHMM:s säkerhetsnivå i utställningslokaler

I drygt 71 % av den totala utställningsytan är säkerhetsnivån i förhållande till ytans tänkta användning tillfredsställande i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. I 19 % av den totala utställningsytan är säkerhetsnivån acceptabel men förbättringar bör ske. För drygt 5 % av den totala utställningsytan är nivån, genom brist på ett eller flera områden ovan, ännu inte tillfredsställande. Behovet av åtgärder har dock inte bedömts som akut. Säkerhetsnivån i övriga tillfälliga utställningsytor, motsvarande knappt 5 % har under året inte varit aktuell för bedömning.

Förvalta samling (tkr)	2015	2014	2013
Kostnader	-12 797	-17 838	-14 476
Intäkter av anslag	12 203	13 707	11 247
Övriga intäkter	594	4 131	3 229

2.2.3 Använda föremål

Prestationen 2015 under *Använda föremål* utgjordes av insatser som främjar att samlingen blir tillgänglig för externa användare. SHMM:s samlingar är en betydande resurs för såväl forskningen som samhället i stort. Inriktningen för utveckling i denna del av verksamheten under året var bl.a. att tillhandahålla användarvänlig information om fler föremål. Att en större informationsmängd tillhandahålls på ett användarvänligt sätt är ett viktigt led i myndighetens arbete med att ta tillvara de möjligheter den digitala tekniken ger för att göra samlingen till en ännu mer använd och efterfrågad samhällsresurs.

Intresset för SHMM:s samlingar är mycket stort och samlingarna tillgängliggörs genom utställningar på de egna museerna, genom de välbesökta turnerande internationella utställningarna *We Call them Vikings*, via utlån till andra institutioner, vid besök av forskare eller allmänhet samt via digital förmedling i olika former.

Under 2015 har en kontinuerlig digitalisering av samlingarna pågått i samband med accessionsprojekt, uppordningsprojekt, inventeringar och rutinmässig hantering av föremål. Detta innebär att föremålen inom SHM:s samlingar blir direkt tillgängliga för allmänheten. För KMK är digitalt registrerade föremål än så länge endast för intern åtkomst, men delges allmänhet och forskare vid begäran. Digitaliseringen leder till att föremålen görs tillgängliga dels via SHM:s webbplats, bloggar och genom bl.a. plattformen *K-samsök* där drygt 1,3 miljoner objekt finns från SHMM. Via *K-samsök* blir SHMM:s digitalt tillgängliga föremål sökbara genom plattformen *Kringla* som under 2015 hade 43 615 sidvisningar med bilder och information om föremål från myndigheten. Som jämförelse kan nämnas att *Kringla* hade totalt ca 591 733 sidvisningar totalt under året. Information om föremål skickas också vidare till motsvarande aggregator på europeisk nivå, *Europeana*. Under 2015 har SHMM i enlighet med regeringsuppdraget (Ku2011/1968/KA) utarbetat en digitaliseringsstrategi där myndigheten redovisar de mål för den egna verksamhetens arbete med att digitalt bevara och digitalt

tillgängliggöra verksamhet och samlingar samt den prioriteringsordning som avses.

SHMM har under året bidragit till utställningar nationellt och internationellt via framför allt utlån. Myndigheten har generösa utlåningsregler vilket innebär att samlingarna kan användas i olika sammanhang och på olika platser under längre eller kortare tid under förutsättning att SHMM:s krav på säkerhet etc. uppfylls. Som ett resultat är delar av SHMM:s samlingar tillgängliga i nästan hela landet och flertalet kulturhistoriska och arkeologiska museer visar inlånade föremål från SHMM i sina tillfälliga eller permanenta utställningar. Nästan 50 000 föremålposter från SHMM:s samlingar finns tillgängliga för besökare på andra museer både inom Sverige och internationellt. Som exempel på utlån under 2015 kan nämnas att de nyöppnade museerna Europeiska Hansamuseet i Lübeck och Museum Vlaardingen i Holland har lånat föremål från KMK, samt att utställningen *Islamic trade with the Northern lands in the Viking Age* på Ashmolean museum i Oxford, baserades helt på vikingatida mynt från KMK:s samlingar.

Tabell 7. Utlån SHMM

Ärende	2015	2014	2013
Nationella utlåneärenden	314	359	283
Internationella utlåneärenden	14	21	6
Antal utlånade föremålposter	47 708	49 755	36 193
Antal lånande institutioner	232	274	210

Även om SHMM framför allt lånar ut föremål under begränsade perioder har myndigheten fortfarande ett antal depositioner till olika institutioner på obestämd tid. SHMM arbetar vidare med att omvandla dessa till villkorade lån men är beroende av att även de mottagande institutionerna kan avsätta resurser för att arbeta med denna fråga. Arbetet inriktar sig främst mot depositioner till icke-statliga institutioner och under 2015 har 19 depositioner kunnat avslutas. Då har depositionerna antingen återlämnats, omvandlats till lån eller i några fall konstaterats att föremålen har förkommit. Arbetet utgör en viktig del i myndighetens strävan efter att öka kontrollen över samlingarna.

Tabell 8. Antal depositioner av SHMM:s samlingar på andra institutioner.

Via	2015	2014	2013
SHM	234	251	272
KMK	27	30	41
SHMM totalt	261	281	313

Tabell 9. Antal avslutade depositioner SHMM

	2015	2014	2013
SHM	17	32	36
KMK	2	0	12
SHMM totalt	19	32	48

Som ett led i kunskapsförmedlingen om samlingarna producerar SHMM även olika typer av publikationer som knyter an till myndighetens samlingsområden. Som exempel kan nämnas Björn Walleboms bok *Kvinnan från Barum – från äldre stenåldern*, som handlar om den på SHM utställda Barumskvinnan (även kallad Bäckaskogskvinnan). Det 9 000 år gamla skelettet är ett av landets äldsta och bäst bevarade. SHMM:s samlingars betydelse för forskning kring de ämnen där myndigheten har sitt ansvarsområde framgår av det stora antalet besök av nationella och internationella forskare. Besök resulterar ofta i olika typer av publikationer som riktar sig till forskarvärlden eller till allmänheten. Ett exempel är Alexandra Peschs monografi *Die Kraft der Tiere* om de tre guldhalskragarna, där SHM samarbetat med de två tyska forskningsinstitutionerna Römisch-Germanisches Zentralmuseum och Zentrum für Baltische und Skandinavische Archäologie. Ett annat exempel är projektet *Dirham for Slaves*, som leds av forskare vid Oxford University där imitationer av islamiska mynt kommer att publiceras och där KMK:s samlingar har en central betydelse.

SHMM mottar varje år ett stort antal förfrågningar från forskare och allmänhet som besvarats av myndighetens tjänstemän. Det finns även ett stort medialt intresse för SHMM:s samlingar. Bl.a. har ett tv-team från Kanada besökt SHM vid två tillfällen för att filma till en dokumentär om vikingar som en fördjupning till den populära tv-serien *Vikings*. KMK har besökts av bl.a. italiensk tv för att berätta om Sverige och euron och tysk tv har gjort ett reportage om det kontantlösa samhället utifrån samlingarna på KMK.

Tabell 10. Skriftliga förfrågningar till SHMM

Institution	2015	2014	2013
SHM	506	554	536
KMK	197	72	136
SHMM totalt	703	626	672

Föremålens användning omfattar även bildhanteringen – ett stort antal foton på föremål ur samlingarna har publicerats och exponerats i olika sammanhang runt om i världen. Museet arbetar kontinuerligt med att förbättra och utöka sitt tillgängliga bildmaterial. Sedan 2015 är både SHM:s och KMK:s föremålsbilder fria att användas kostnadsfritt av alla.

Projektet med att tillgängliggöra det arkeologiska fyndmaterialet från Birka fortgick 2015. Arbetet har genomförts inom ramen för ett externfinansierat forskningsprojekt och där en forskningsplattform kopplad till SHM:s webbplats har skapats och fyllts med innehåll. Under året påbörjades arbetet med ett likartat infrastrukturprojekt vars syfte är att tillgängliggöra materialet från de arkeologiska undersökningar som genomförts i pålbyggnaden i Alvastra, Östergötland. Konstruktionen dateras till yngre stenålder och är unik i sitt slag i Sverige. Materialet har stor vetenskaplig betydelse såväl lokalt, nationellt som internationellt varför projektet bl.a. jobbar med förmedling via en blogg på engelska. Det huvudsakliga arbetet består av digital registrering av det stora fyndmaterial som framkom vid undersökningarna och som till dags datum inte varit tillgängligt och inte kunnat användas av forskarsamhället.

Använda föremål (tkr)	2015	2014	2013
Kostnader	-8 558	-8 497	-8 135
Intäkter av anslag	8 084	8 244	8 030
Övriga intäkter	474	253	105

2.2.4 Redovisning av kvalitativa aspekter på samlingsförvaltningens resultat

SHMM har valt att som utgångspunkt för sin redovisning av kvalité använda sig av prestationerna accession, statusen i magasinerna, att samlingarna är förtecknade och ordnade samt verksamhetsskydd inom samlingsförvaltningen.

- **Antalet genomförda accessioner under året.**

Accessionen av föremålen är utgångspunkten för samlingsförvaltningen. SHMM har därför valt att lyfta fram den som ett kvalitetskriterium. God kvalitet anser SHMM ha uppnåtts när 100 eller fler accessioner genomförts för SHM:s vidarekommande. För KMK är motsvarande siffra 50 genomförda accessioner.

Antalet genomförda accessioner ökade under 2014 från 29 till 89 och under 2015 var antalet 90. SHM har därmed inte heller under 2015 kunnat uppnå det som bedömts som god kvalitet inom prestationen accession. Trots detta anser SHM att resultatet är bra då man under året satsat på stora accessioner med stort fyndmaterial och tagit sig an flera äldre, mer komplicerade ärenden. Antalet ej handlagda accessionsärenden minskade till 1 133 jämfört mot 1 160 ärenden 2014. Därmed minskar eftersläpningen i accessionen för andra året i rad. Detta bedömer SHM som ett bra resultat och som beror på de resurstillskott som tillförts av regeringen och de förändrade rutiner som tagits fram från museets sida för att hantera accessions- eftersläpningen. Under året har SHM också arbetat vidare med att höja kvaliteten på den information som hör till varje föremålspost, vilket gör dem mer användbara för externa och interna användare.

En fullständig accession på KMK innebär att en fullständig registrering av föremålet är genomfört, vilket i sin tur innebär att en så kallad bilaga är skriven. På KMK har liksom föregående år, det sista momentet i accessionsprocessen inte genomförts i den utsträckning som vore önskvärt. Detta beror på att inventeringar, dokumentation och uppordningsprojekt har prioriterats. Under året har 38 fullständiga accessioner genomförts. Därmed når inte heller KMK upp till kriteriet för god kvalitet.

- **Andel magasinsyta med ändamålsenligt klimat.**

Med begreppet ändamålsenliga magasin avser SHMM att magasinerna har ett klimat som är anpassat efter de materialkategorier som förvaras i respektive magasin. Det innebär inte med nödvändighet att det finns en klimatstyrning i magasinet. För vissa materialkategorier är det tillräckligt med de givna klimatförutsättningar som finns utan tekniska anläggningar. Exempel på sådana magasin utan klimatanläggningar är stenålderns lösfynd eller skulpturmagasinet i kvarteret Krubban. I det sistnämnda är det istället en fördel att klimat varierar långsamt över året och för stenålderns lösfynd behövs inget annat än ett säkert magasin. Ett ändamålsenligt klimat är en förutsättning för samlingarnas långsiktiga bevarande och utgör en strategisk satsning från SHMM:s sida i arbetet med förebyggande konserveringsåtgärder. SHMM bedömer att god kvalitet vad gäller magasin och klimat uppnås då mer än 80 % av den totala magasinsytan har ändamålsenligt klimat.

Under 2015 bedömer KMK att hela den magasinerade samlingen förvaras i ändamålsenliga magasin men med en liten avvikelse i temperatur och luftfuktighet i ett av magasinerna. Avvikelsen konstaterades 2014 varvid loggning och åtgärdsplan påbörjades. Inga konkreta åtgärder för att justera klimatet är vidtagna under 2015, däremot hålls material som förvaras i lokalen under regelbunden uppsikt av antikvarie och av konservatorer. För SHM:s del görs bedömningen att 95 % av magasinsytorna har tillfredställande klimat med avseende på vilka materialkategorier som förvaras där. Resterande 5 % magasinsytor bedöms ha tillfredställande klimat men med brister. Dessa brister kan bestå av att den relativa luftfuktigheten under kortare perioder kan ligga över det högsta värde som satts upp eller att temperaturen

ibland kan variera något. SHM gör dock den samlade bedömningen att dessa små avvikelser bara marginellt påverkar samlingarnas långsiktiga bevarande. Noteras ska att under en period av tre månader under våren kunde inga klimatmätningar ske i kvarteret Krubban eftersom det uppstått tekniska problem med klimatloggarna. Bedömningen baserar sig därför på de månader då mätdata finns tillgänglig.

- **Sökbarheten i samlingarna vid stickprovskontroll.**

SHMM genomför regelbundet stickprovskontrollundersökningar för att konstatera om det råder ordning och reda i dem eller inte. Ordning vittnar om god samlingsförvaltning. SHMM har gjort den bedömningen, att god kvalitet för sökbarheten i samlingarna är en sökbarhet på 95 % eller högre. Vid de två genomförda stickprovskontrollerna under 2015 var sökbarheten 100 % på både SHM och KMK, alla föremål identifierades.

- **Att magasinsytan är tillfredsställande utifrån de krav som ställs inom ramen för det systematiska verksamhetsskyddet.**

Verksamhetsskyddet är en viktig del av samlingsförvaltningen och av avgörande betydelse för att denna ska vara av hög kvalitet eller inte. SHMM bedömer att god kvalitet uppnås genom att mer än 90 % av magasinsytan uppnår de krav verksamhetsskyddet ställer. En bedömning av säkerhetsnivå i magasinerna visar att 95 % av den totala magasinsytan har en tillfredsställande säkerhetsnivå i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet.

2.2.5 Sammantagen resultatbedömning

SHMM genomförde under 2015 flera riktade satsningar för att förbättra samlingsförvaltningen. Resurser tillfördes exempelvis för att komma till rätta med den stora eftersläpningen i accessionen. Detta gav utdelning i form av att tillväxten i ärendebalansen för andra året i rad inte bara stannade av utan också minskade. Kvaliteten på den föremålsinformation som skapades i samband med accessionen höjdes också vilket gör den mer användbar för såväl externa som interna brukare. Detta är betydelsefullt eftersom det gör de föremål som accederas mer användbara för fler brukare av olika slag. Ett urval av accessionerna har även förmedlats publikt via bloggar för att göra resultaten mer lättillgängliga för en bredare publik.

Trots att de vidtagna åtgärderna inte resulterat i att de mål som satts upp för hög kvalitet har uppnåtts inom prestationen accession bedömer SHMM resultatet som gott och att de insatser som har gjorts har gett ett bra utfall.

Satsningarna inom samlingsförvaltningen, inte minst uppordning och inventering, har gjort samlingarna mer tillgängliga men har också bidragit till bättre kontroll och förbättrade förutsättningar för att samlingarna ska bevaras i ett långtidsperspektiv. Arbetet kommer också att underlätta migrationen till det myndighetsgemensamma föremålsförvaltningssystem som ska upphandlas under 2016.

SHMM:s konserveringsresurser är sedan avskiljandet från RAÄ 1998 för små för att täcka myndighetens behov. För att få ut mesta möjliga effekt av befintliga resurser har arbetet inriktats på förebyggande föremålsvård. Dessa åtgärder kan dock inte ersätta aktiv konservering, vilket idag i första hand sker av SHM:s samlingar via SFMV i Kiruna. Detta samarbete är därmed en mycket viktig del i samlingarnas långsiktiga bevarande. Behovet av konserveringsinsatser är också avsevärt mycket större än SFMV kapacitet. Inte minst gäller det för det stora konserveringsbehov som finns för det arkeologiska material som inkommit till myndigheten under de senaste 40 åren. Det har i många fall aldrig konserverats och är därför i vissa fall i mycket dålig kondition, vilket i förlängningen leder till en fara för samlingarnas långsiktiga bevarande.

Det myndighetsövergripande arbetet med verksamhetsskyddet inom processen samlingsförvaltning har fortsatt enligt plan under 2015 och bedöms ha utvecklats väl. En sammantagen bedömning av säkerhetsnivåerna i såväl magasin som utställningslokaler är att de är tillfredsställande utifrån de krav som ställs.

Samlingarnas nationella och internationella betydelse visas bl.a. av den omfattande låneverksamhet som SHMM bedriver. Myndighetens samling visas i stort sett i hela landet och det finns ett stort internationellt intresse för den vilket visas av att utländska tv-bolag besöker museerna och filmar samlingarna, av förfrågningar om utlån eller föremålsfotografier. Även från en bred allmänhet finns ett påtagligt intresse och SHMM besvarar en mängd frågor från allmänheten, inte minst från barn. Vandringsutställningen *We call the Vikings* framgångar under 2015 visar också på ett stort internationellt intresse för SHMM:s samlingar.

2.3 Kommunikation och publikutveckling

I detta avsnitt redovisas SHMM:s uppgift att:

- hålla ett urval av samlingarna tillgängliga för allmänheten samt driva och stödja utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet.

Dessutom redovisas enligt uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2015:

- den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken,
- de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Enligt myndighetens strategiska plan var målen för berörd verksamhet att vara en synlig samhällsresurs, bredda publiken samt fördjupa publikens engagemang.

2.3.1 Utställningar

Prestationen 2015 inom *Utställningar* var att producera nya utställningar samt att förvalta och utveckla befintliga utställningar. Inriktningen för verksamheten under året var att fortsätta arbetet med målgruppssegmenterade utställningsproduktioner med ett tydligt budskap för att locka ny publik från fler grupper samt att arbeta mer samskapande i arbetet med museernas utställningar.

SHMM har i denna redovisning valt att i begreppet basutställning avse utställningar på det egna museet avsedd att visas för publik under en längre period (mer än 1,5 år) och i begreppet tillfällig utställning avse utställningar på det egna museet avsedd att visas för publik under en kortare period (max 1,5 år) samt i begreppet vandringsutställning avse utställningar i huvudsak avsedd för att turnera på andra museer än de egna.

Tabell 11. Antal pågående basutställningar

Institution	2015	2014	2013
SHM	13	12	11
KMK	6	7	7
TBM	5	5	5
SHMM totalt	24	24	23

Tabell 12. Antal tillfälliga utställningar

Institution	2015	2014	2013
SHM	6	6	3
KMK	3	2	4
TBM	4	2	2
SHMM totalt	13	10	9

Under året har SHMM både producerat ett antal mindre utställningar och arbetat strategiskt med att utveckla och aktivera de befintliga basutställningarna med nya delar, programverksamhet och samverkan med olika intressentgrupper. Ett intensivt förberedelsearbete har också pågått med SHM:s stora kommande utställning *History Unfolds*, där museet vill problematisera och komplettera föreställningen om Sveriges historia med hjälp av konstnärer. Avsikten är att utforska vad som är gömt och glömt samt bidra till vidgade perspektiv och ny förståelse av historia i allmänhet och Sveriges historia i synnerhet.

Under 2015 påbörjades arbetet med att uppdatera utställningen *Vikingar* på SHM med en ny del kring samernas historia. SHM invigde även en ny del av basutställningen om medeltiden med unika föremål ur samlingarna, varav en del med fokus på medeltida orglar och kyrkklockor. Den senare bygger på ett samspel mellan föremålen och möjligheten för besökarna att själva skapa orgelljud.

Projektet *Sonotopia*, som invigdes 2014 och gjordes i samarbete med Mälardalens högskola och finansierades av Innovativ kultur, kombinerade ljudkonst med historiska föremål. Idén var att vidareutveckla utställningsmiljöer genom att skapa interaktiva ljudlandskap kring ett vikingatida gravklot på SHM. Två olika intervjustudier undersökte hur museibesökarna uppfattade ljudlandskapet och om ljudet påverkade deras agerande. Resultatet visar att interaktivt ljud skapar ökat engagemang i utställningsmiljön hos många av de tillfrågade, men inte ökat intresse för det specifika föremål som ljudet kretsade kring.

I vandringsutställningen *Hembygd – någonstans i Sverige* som är producerad av ROT produktion, presenterades personliga berättelser om plats och identitet. I utställningen berättade 900 ungdomar från olika delar av Sverige om vad hembygd innebar för dem. Till utställningen som visades på SHM hösten 2014 till augusti 2015 genomfördes workshops där

gymnasieelever fick utforska sina egna tankar och värderingar kring identitet, kulturarv och gemenskap. I projektet *Miljonstories* som drivs av kulturföreningen Fly Mama i samarbete med SHM samlades personliga berättelser och minnen om platser och kulturarv in och visades i turnerande utställningar, samt genom konstverk, musik, dans, poesi och andra konstformer. Syftet var att stärka den positiva känslan kring närmiljön hos boende i marginaliserade bostadsområden samt att öka förståelsen mellan olika samhällsgrupper. Samverkan har skett med ungdomsgårdar, pensionärsföreningar, skolor och hembygdsföreningar på sju olika turnéorter i Stockholmsområdet. Under projektiden hösten 2014 till våren 2015 tillkom 817 berättelser som finns tillgängliga på webbplatsen www.miljonstories.se. Några deltagare har också lånat de turnerande utställningarna för att visa dem på flera platser lokalt, eller har med stöd från SHMM påbörjat egna utställningsproduktioner.

I samband med Prideveckan öppnade på SHM utställningsspåret *Gömda historier*, som lyfter fram berättelser kopplade till sexualitet och könsidentitet samt synliggör normbrytande perspektiv som saknats i utställningarna. De nya texterna och visuella inslagen i museets utställningar bygger på ett årslångt samarbete med personer med HBTQI-erfarenheter, som bjudits in att dela med sig av sina reflektioner kring föremål i tre befintliga utställningar. Parallellt med *Gömda historier* invigdes även en mindre utställning, *#UnstraightBelarus*, där SHM arbetat tillsammans med personer från Vitryssland. Dessa båda satsningar ingår i det större projektet *Unstraight Perspectives* som involverar flera museer tillsammans med organisationen The Unstraight Museum.

Vandringsutställningen *Labyrinten – En utställning om bistånd, rikedom, fattigdom, vi och dom* som visades på KMK, är i delar ett annat exempel på samskapande. Initiativet och produktionen var

biståndsorganisationen Diakonias och KMK kompletterade utställningen med föremål och berättelser med anknytning till temat.

Både på KMK och på TBM uppmärksammades det att Sverige fick ett antal nya sedlar under 2015. Besökarna på KMK har kunnat se de nya sedlarna samt få information om personerna som är avbildade på dem. På TBM visades utställningen *Säkrare sedlar*, där säkerhetsdetaljer och andra svårupptäckta finesser på de nya sedlarna lyftes fram. Riksbanken och Crane AB har generöst delat med sig av bildmaterial och information som varit grunden i utställningarna och programinnehållet.

På TBM visades även *Lek nu som förr*, ett samarbetsprojekt med 300 barn i årskurs 4 från Botkyrka. Utställningen visade såväl historiska bilder från TBM:s samlingar som bilder tagna från aktiviteterna med eleverna, men även ljudfiler med berättelser från barnen och från en person som vuxit upp på Tumba bruk under 1930-talet.

Under 2015 invigdes också SHMM:s vandringsutställningar *We Call them Vikings* på tre nya platser i världen. Den första versionen av utställningen flyttades under 2015 från Kanada till USA och därefter tillbaka till Kanada igen. Version två har visats i Belgien och Österrike under 2015 och kommer att öppna i New York i början av 2016. Hittills har totalt över 1 300 000 personer på tre kontinenter sett någon version av utställningen, varav ca 640 000 under 2015. Utställningarna har fått ett mycket stort genomslag i media och rönt stor uppskattning av publiken. Vid varje invigning sker ett samarbete med de svenska ambassaderna på plats, som ibland också är aktiva i programarbetet under utställningstidens gång.

I arbetet med att kontinuerligt förnya, förändra och utveckla utställningarna i takt med samtiden, besökares önskemål och inte minst i samklang med aktuell forskning har SHMM genomfört en pilotundersökning för att kvalitetssäkra besökarupplevelser i utställningen *Fortider 2* på SHM. Arbetet pågår nu med att utveckla en undersökningsmodell som kan användas för att ge museet stöd i arbetet med att utveckla befintliga basutställningar.

Utställningar (tkr)	2015	2014	2013
Kostnader	-27 913	-44 061	-44 369
Intäkter av anslag	22 810	34 231	37 294
Övriga intäkter	4 315	10 117	9 067

2.3.2 Programverksamhet

Prestationen 2015 inom området utgjordes av *programverksamhet* i olika former. Under 2015 gjordes en särskild satsning på att erbjuda särskilt målgruppssegmenterade programaktiviteter för vuxna.

Programutbudet på SHMM:s museer består i första hand av visningar, föreläsningar samt temadagar kopplade till utställningar, samlingsområden och frågor i den aktuella samhällsdebatten. Ambitionen är att bidra till ökad kunskap om historia och kulturarv men även att inspirera besökarna till reflektion kring arkeologi, historieskapande och historiebruk samt samhällsutveckling och ekonomi. Verksamheten präglas i hög grad av externa samarbeten med ideella organisationer och andra delar av det civila samhället.

Tabell 13. Antal programpunkter inklusive visningar för vuxna

Institution	2015	2014	2013
SHM	448	405	188
KMK	236	340	125
TBM	309	267	269
SHMM totalt	993	1 012	582

Tabell 14. Antal deltagare i programpunkter inklusive visningar för vuxna

Institution	2015	2014	2013
SHM	16 320	14 659	9 322
KMK	7 285	4 281	5 636
TBM	3 139	3 104	2 867
SHMM totalt	26 762	22 044	17 825

Programverksamheten vid SHMM besöktes under året av 26 762 personer, vilket är en ökning med 21 % jämfört med 2014. Ökningen bedöms bero på fler erbjudanden på SHM och TBM, tydligare och bredare marknadsföring samt att många av de programpunkter som varit välbesökta och uppskattade tidigare år, har genomförts i större utsträckning under 2015. På SHM har en mer träffsäker målgruppsanpassning påverkat, samt att man gjort medvetna val för att locka en yngre publik till vissa programpunkter. I publikundersökningar anger en stor majoritet av besökarna att de absolut eller förmodligen skulle rekommendera vår programverksamhet till vänner och bekanta. Men alla har inte varit odelat posi-

tiva. I programaktiviteten *Tankar och teorier om...* presenteras en rad idéhistoriska eller ideologiska utgångspunkter utifrån ett historiskt perspektiv, vilket ibland leder till starka känslor hos vissa personer. Programpunkten *Tankar och teorier om islam i Europa* ledde t.ex. till en kritisk artikel och en flod av fientliga kommentarer på Avpixlat.

SHM:s föreläsningsserie *Arkeologen berättar* har under 2015 fortsatt med att lyfta fram aktuella arkeologiska forsknings- och utgrävningsprojekt. Likaså har den populära serien *Vad vet du om – varje århundrade?*, som genomförs i samarbete med Stockholms universitet, regelbundet dragit fullsatta föreläsningar. Deltagarna är överlag mycket nöjda, återkommer och många noterar i utvärderingarna att de önskar fler liknande programpunkter på olika arkeologiska och historiska teman. På KMK har man genomfört färre programpunkter men ökat antal deltagare med 70 %. T.ex. har antalet deltagare i årets föreläsningar på tema ekonomi på KMK nästan fördubblats jämfört med förra året. Detta genom lyckade val av föreläsare som drog en stor publik. Responsen på föreläsningarna var överlag mycket positiva och samtliga tillfrågade angav att helhetsintrycket av besöket var bra eller mycket bra. På TBM har aktiviteterna som varit riktade till föräldralediga och till seniorer varit fortsatt populära.

Den nya programserien inom ramen för projektet *History Unfolds* har genomfört två fullbokade programpunkter under 2015. Det ena, *Queering history – ett samtal om queer kultur, HBTQ-historia och normer*, genomfördes inom ramen för en två-dagarskonferens om Queer kultur som Riksutställningar och Kulturrådet arrangerade i samarbete med SHM, Scenkonstmuseet och Sjöhistoriska museet. Det andra temat, *Postcolony – ett samtal om Sveriges koloniala arv och vilken roll det spelar i vår tid*, genomfördes i samarbete med Göteborg International Biennial for Contemporary Art (GIBCA), Afrosvenskarnas Riksförbund (ASR) och forskningsprojektet *Tid, Minne och Representation* vid Södertörns högskola. ASR har även producerat stadsvandringen *I slavhandelns spår* i Gamla stan i Stockholm och den arrangeras nu i samverkan med SHMM med startpunkt från KMK. Här berättas om den svenska slavhandelns historia med kopplingar till frågor om afrofobi idag.

Exempel på andra stora programpunkter som genomförts på SHMM under året är *Internationella*

kvinnodagen och firande av *Nationaldagen*. Dessa aktiviteter genomfördes i samverkan med olika aktörer, t.ex. firades Internationella Kvinnodagen i samarbete med RFSU och UN Women Sverige. Även *Kulturnatten* är en viktig programpunkt. 2015 överträffade KMK på nytt föregående års besökssiffror då 3 128 personer besökte museet under kvällen, medan nästan lika många, 2 927 personer, deltog på SHM. Aktiviteter med extra kvällsöppet har provats på SHM med lyckat resultat, bl.a. fredagen den 30 oktober då ca 300 vuxna besökare kunde delta i dramatiserade visningar med temat *Alla helgons blodiga afton* om medeltida helgonberättelser i utställningen *Medeltida konst*.

Programmet *Gränslöst – en personlig upptäcksfärd i Sveriges historia* för SFI-grupper på SHM har varit kostnadsfria och under året genomförts för 18 grupper. Vid museibesöken diskuteras Sveriges historia som en del av ett gränslöst globalt kulturarv som tillhör alla människor. Utgångspunkten har varit historiska exempel i SHM:s utställningar och samtal om historia och identitet. I programmet ingår visning, samtal och studier av föremål från samlingarna. Utöver deltagande i bokade program har 61 SFI-grupper valt att besöka SHM och KMK under året som obokade grupper.

Under 2015 har samarbetet med nätverket Internationella bekantskaper (IB) fortsatt och ett *språkcafé* arrangeras varje onsdagskväll. Språkcaféerna engagerar en bred grupp ur personalen som agerar värdar och medpratörer tillsammans med volontärerna från IB. Under 2015 har ca 800 personer deltagit. SHMM har även påbörjat ett arbete med att erbjuda nyanlända från asylboenden i Stockholmsområdet skapande verkstad och historisk fördjupning. Ett första tillfälle genomfördes med ett trettiotal asylsökande i samverkan med Rädda barnens volontärer. Liknande verksamhet med fokus på familjer kommer att erbjudas fortlöpande och utvecklas med hänsyn till utvärderingar från deltagarna i denna pilotomgång.

Antalet visningserbjudanden på SHMM har ökat under 2015. Under högsäsong har visningar, både på engelska och svenska, genomförts dagligen. Visningar har också erbjudits i samband med temadagar eller andra programaktiviteter. I anslutning till Pridefestivalen genomfördes t.ex. visningar på SHM med temat *Oden – en gud i klänning*, en visning om hur människor såg på kön, könsidentitet och sexualitet på vikingatiden. Exempel på mer återkommande teman

med visning är de *jazzluncher* som genomförts på KMK i samverkan med Kungl. Musikhögskolans elever. Besökarna har kunnat äta lunch, lyssna på jazz samt gå på en visning i utställningarna. Vid dessa tillfällen har museet även visat upp och berättat om medaljsamlingen där bl.a. kända musiker porträtterats. Under 2015 har 94 % av de tillfrågade sagt att de skulle rekommendera aktiviteten till vänner och bekanta.

SHM har under 2015 arbetat på att definiera och utveckla metoder för samskapande arbetsprocesser, utifrån tidigare och pågående erfarenheter där samskapande ingår, t.ex. inom projekten Miljonstories, Gränslöst och Gömda historier. I syfte att hämta erfarenheter från fler institutioner och dela erfarenheter med varandra genomfördes ett seminarium under Riksförbundet Sveriges museers vårmöte. Arbetet har resulterat i ett förslag till definitioner och förhållningssätt för framtida samskapande på SHMM samt en checklista för arbetet.

Programverksamhet (tkr)	2015	2014	2013
Kostnader	-21 478	-18 092	-14 746
Intäkter av anslag	14 793	15 192	11 056
Övriga intäkter	6 685	2 900	3 690

2.3.3 Verksamhet riktad till barn och unga

Prestationen 2015 inom området *verksamhet för barn och unga* utgjordes av erbjudanden av pedagogiska upplevelser för barn och unga såväl inom ramen för det formella lärandet i förskola, grundskola och gymnasiet samt för barn och unga som besöker något av museerna på sin fritid/egen hand.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp för SHMM och myndigheten arbetar fortsatt efter sin strategi för barn och ungdomsverksamheten. Inriktningen för verksamheten under året var att erbjuda pedagogisk verksamhet som engagerar och är samhällsrelevant, program för barn och familj som möter upp efterfrågan och lockar nya grupper, samt att arbeta samskapande i den pedagogiska verksamheten och med programutbud.

Under 2015 ökade antalet besök av barn och unga under 19 år som besöker SHMM med 9 % i jämförelse med 2014. På både SHM och KMK ökade gruppen med 11 %. På TBM däremot har besöken av gruppen minskat med drygt 6 % jämfört med 2014. Den främsta orsaken till minskning var att museet under maj valde att satsa resurser på samskapandet i utställningen *Lek nu som förr* istället för kostnadsfria skolvisningar av handpapperstillverkningen. Totalt

utgör gruppen under 19 år 29 % av det totala antalet besökare på SHMM. Av dessa kommer drygt hälften i samband med besök från skolan.

Aktivitetserbjudanden till familjer och barn har ökat under 2015, visningar och verkstadsaktiviteter har genomförts varje helg och under skolans samtliga lov har SHMM anordnat omfattande lovaktiviteter med varierande teman. Det har varit dramatiserade visningar, skattjakt och verkstadsaktiviteter. På SHM har sammantaget 446 programpunkter genomförts under skollov och helger. T.ex. kunde barnen på påsklovet följa med *Nattvakten* på en spännande vandring och under höstlovet delta i dramatiserade *Pannlampsvisningar* i utställningen *Guldrummet*. På jullovet tog Mamsell Silverstierna med besökarna på visning i KMK och erbjöd därefter pepparkaksbakning i form av plåtmynt. En nyhet för lov- och helgbesökarna på KMK var också programmet *Pengarnas hemligheter*. Med hjälp av en kraftigt uppförstorande projektor har man kunnat ta del av spännande detaljer på sedlar och mynt som annars är för små att se. I aktiviteten *Kul*

och klur om pengar har barnen fått lära och fundera över varför vi har pengar och hur pengar sett ut genom tider. Vid flera tillfällen har besökarna provat myntslagning.

Tabell 15. Totala antalet programpunkter inklusive visningar för barn och unga

Institution	2015	2014	2013
SHM	446	486	765
KMK	303	238	131
TBM	329	244	164
SHMM totalt	1 078	968	1 060

En av SHM:s största satsningar under året var *Vikingasommar*, där besökarna erbjöds tre dagliga visningar och pröva-på-aktiviteter som smyckesverkstad, brödbak, lekar och spel på museets stora innergård. Sommarperioden gav en markant besöksökning och i den till programmet riktade besöksundersökningen angav 89 % att de absolut eller

förmodligen skulle rekommendera vårt program till vänner. Många hade varit på gården i flera timmar och några uttryckte önskemål om mer personal, vilket visar hur uppskattade de personliga mötena med värdar och pedagoger är.

Under augusti medverkade SHMM i Stockholms stads *Kulturfestival* med aktiviteter i museitältet på Norrbro. SHM och KMK:s aktiviteter lockade sammanlagt 9 000 deltagare, barn som vuxna.

Arbetet med att utveckla SHM:s och KMK:s kreativa miljöer för barn och unga har fortgått under 2015. Utställningen *Summa summarum* på KMK byggs om till ett mer flexibelt rum för både allmänbesökare och skolklasser och kommer att ta upp olika aspekter kring ekonomi; vad är pengar, världshandel m.m. Utvecklingen av nya tillhörande aktiviteter och program produceras i samarbete med personer verksamma inom bank och finans samt utifrån en referensgrupp av barn. På SHM pågår planering av den gamla barnateljéns renovering.

Utöver familjeverksamheten erbjuder SHMM anpassade program för skolans olika årskurser med utgångspunkt i läroplanerna för grundskola och gymnasium samt utifrån SHMM:s manifest. Temadagar, workshops och samarbetsprojekt har på olika sätt stärkt och kompletterat undervisningen i skolorna, särskilt för de äldre åldersgrupperna. För skolgrupper som väljer att besöka SHMM själva finns, för vissa utställningar och teman, lärarhandledningar att tillgå. Lärarna kan ta del av materialet via museernas webbplatser och förbereda eleverna innan museibesöket.

Tabell 16. Antal bokade skolbesök

Institution	2015	2014	2013
SHM	1 097	1 002	885
KMK	130	123	82
TBM	169	129	83
SHMM totalt	1 396	1 254	1 050

Tabell 17. Antal deltagande elever i bokade skolbesök

Institution	2015	2014	2013
SHM	18 205	16 305	15 080
KMK	3 539	2 949	1 793
TBM	2 390	2 077	1 666
SHMM totalt	24 134	21 331	18 539

Tabell 18. Antal obokade skolbesök

Institution	2015	2014	2013
SHM	356	410	450
KMK	78	.	.
SHMM totalt	434	410	450

*Sättet att räkna har ändrats mellan åren 2015 och 2014–2013 varför utfallen inte är jämförbara.

Tabell 19. Antal deltagande elever i obokade skolbesök

Institution	2015	2014	2013
SHM	6 851	7 736	6 694
KMK	977	1 332	1 904
SHMM totalt	7 828	9 068	8 598

Tabell 20. Programpunkter inom ramen för Skapande skola

Institution	2015	2014	2013
SHM	61	80	72
KMK	0	0	0
TBM	6	0	0
SHMM totalt	67	80	72

Antalet bokade skolvisningar på SHMM har under året ökat med 11 % jämfört med året innan och antalet deltagande elever har ökat med 12 %. Den största ökningen på SHM står högstadiet och gymnasiet för, men flertalet besök kommer från låg- och mellanstadiet. På KMK har antalet bokningar av skolprogrammet för utställningen *Entreprenörskapande – ingenting är enkelt men allting är möjligt* ökat, medan antalet besök av förskolor och lågstadiegrupper har minskat från föregående år vilket sannolikt beror på att det pedagogiska rummet inte har varit tillgängligt. Antalet program för skola som bokas med bidrag från Skapande skola ligger på en något lägre nivå än 2014. Detta är dock en något osäker uppgift då det inte alltid framkommer att besöket görs inom ramen för Skapande skola. KMK erbjuder inte några särskilda Skapande skola program medan TBM, i samarbete med Botkyrka kommun, har genomfört ett projekt kring barnens liv på bruket år 1850. Antalet obokade besök, d.v.s. skolgrupper som väljer att besöka museerna på egen hand, har fortsatt att minska 2015. Orsaken till detta är inte klarlagd men en trolig förklaring är att fler väljer att boka ett skolbesök istället. Sammanlagt bedömer SHMM att bredden och kvaliteten

i utbudet för skola, genomförd effektivisering i bokningsförfarandet samt en god kommunikation med lärare och skolor är exempel på viktiga faktorer som bidragit till att bokade skolbesök ökat under 2015.

I strävan efter att nå nya och fler besökare har SHMM erbjudit vissa kostnadsfria program för skolor. SHM erbjöd t.ex. workshops för åk 8–9 och gymnasiet på tema identitet, svenskhet och värdegrund. Även *Kåldolmens dag* arrangerades i form av en kostnadsfri temadag för gymnasieskolan i syfte att uppmärksamma hur Sverige och svensk kultur i alla tider har formats genom kontakter med omvärlden. Åtta klasser från Stockholmsområdet, drygt 220 personer, tog del av heldagsprogrammet med visningar, samtal, workshops och föredrag. Dessa satsningar resulterade i en ökning av gymnasiegrupperna och gav tillfälle att föra fördjupade samtal om identitet och svenskhet med elever utifrån deras egna erfarenheter. Även på KMK och TBM erbjöds kostnadsfria visningar. På TBM har Riksbanken genom ekonomisk kompensation möjliggjort fria visningar för skolklasser och tack vare ett samarbete med Swedbank har tio klasser blivit erbjudna kostnadsfria visningar i utställningen *Sparandets historia* på KMK. Visningen som tar upp olika aspekter kring sparande genom tiderna ger eleverna möjlighet att reflektera över sin egen vardag och olika sparalternativ.

På KMK har intresset för det pedagogiska programmet till basutställningen *Entreprenörskapande – ingenting är enkelt men allting är möjligt* ökat under året. Samarbetsprojektet *Utopia* med gymnasieelever från Södra Latin i Stockholm innebar att elever från bildprogrammet, inspirerade av medaljutställningen på KMK, fick formge medaljer som sedan ställdes ut under ett par veckor. Den svenska avdelningen av den internationella organisationen för medaljkonst FIDEM (Fédération Internationale de la Médaille d'Art), som också deltog i projektet, valde ut tre av medaljerna för presentation i samband med FIDEM:s årliga internationella konferens.

Under 2015 har en geografisk kartläggning genomförts av vilka skolor som bokar visning på SHM. Resultatet visar en spridning över stadsdelar och kranskommuner, men också att det finns skolor som inte besöker museet. Avsikten med kartläggningen är att bättre kunna rikta vissa erbjudanden till skolor som inte besökt museet under flera år. För att

nå fler skolor över hela landet arbetar myndigheten på att kunna erbjuda visningar via digitala kanaler. Pedagogerna på SHM har t.ex. börjat använda *Skype* som verktyg och där det pedagogiska upplägget utformas i samarbete med en referensklass i Växjö. Sedan några år tillbaka genomförs mässan *Skola + Museum = Sant*, ett samarbete mellan 45 museer som når ett stort antal skol- och lärarkontakter. Genom deltagande i årets mäsas nådde SHMM ca 500 lärare. SHMM:s pedagoger är också medlemmar i *FUISM – föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer*. Under året har SHMM varit representerade i föreningens styrelse, arrangemang och seminarier.

Som en del i arbetet med att successivt föra in mer digitala verktyg i museets pedagogiska utbud använder SHMM verktyget *Augmented Reality* (AR) genom en applikation i surfplatta eller smartphone. Applikationen möjliggör för föremål eller bilder att prata med användaren och är bl.a. ett sätt att öka tillgängligheten i utställningar. Verktyget används som ett sätt att ge föremålen "liv" i två av utställningarna på KMK. På SHM har elever kunnat ge en vikingatida bildsten färg och liv och därigenom bidragit med sin tolkning av de myllrande bilderna.

För att säkra kvalitén och angelägenhetsgraden i erbjudandena mot skolor arbetar SHMM på olika sätt för att göra målgrupperna delaktiga i utvecklingen av pedagogiska program. Till utställningen *Labyrinten – En utställning om bistånd, rikedom, fattigdom, vi och dom* på KMK utvecklades t.ex. ett program för grundskolans år 4–9, där tre olika testklasser deltog. Skräddarsydda visningar utarbetas kontinuerligt tillsammans med lärare och efter ett bokad skolbesök på SHMM får läraren alltid möjlighet att utvärdera besöket och vars feedback kopplas in i kommande visningar.

Verksamhet riktad till barn och unga (tkr)	2015	2014	2013
Kostnader	-20 281	-12 144	-10 801
Intäkter av anslag	14 967	11 387	10 070
Övriga intäkter	5 314	757	731

2.3.4 Besökare

Prestationen 2015 inom området *Besökare* utgjordes av besökarmottagande och värdskap vid SHMM:s museer. Inriktningen för verksamheten under året var bl.a. att ge tydliga och målgruppsanpassade erbjudanden samt

att möta publiken med ett öppet och inkluderande förhållningssätt. Alla besökare ska känna sig välkomna.

För andra året i rad ökar antalet besök till SHMM märkbart. Totalt har besöken till SHMM:s museiverksamhet ökat med drygt 16 % i jämförelse med 2014. Utvidgas tidsramen till tre år så är ökningen för hela myndigheten 26 %. På SHM ökade besöken med närmare 17 % jämfört med 2014, på KMK med 15 % och på TBM med 18 %.

Tabell 21. Totalt antal besökare vid SHMM

Institution	2015	2014	2013
SHM	154 044	131 840	126 344
KMK	47 392	41 249	33 807
TBM	15 246	12 933	11 171
SHMM totalt	216 682	186 022	171 322

Publik- och besöksundersökningarna på SHM visar att ökningen gäller samtliga besökargrupper, såväl svenskar som utländska turister, samt barn och skolgrupper. Som exempel kan anges att ökningen av besök på SHM under perioden juni–september var 33 % i jämförelse med samma period 2014. Ökningen under sommarmånaderna är sannolikt ett resultat av ett strategiskt marknadsföringsarbete, erbjudanden om att gå två och betala för en till vissa grupper, samt att SHM erbjöd fri entré för besökare med Pride-pass och deltagare i Eurogames. Under senhösten infördes fri entré vid ett museibesök för de som fått permanent uppehållstillstånd. Ett initiativ från Stockholm stad som SHM anslutit sig till.

På KMK infördes fri entré i samband med invigningen av sommarutställningen på Nationaldagen, vilket haft en positiv effekt på museibesöken under resten av året. Antalet konferensgäster har minskat men antalet bokade konferensgrupper har ökat, vilket betyder att konferensverksamheten ändå har ökat både i volym och inkomstmässigt under 2015. Trots några negativa kurvor har det totala antalet besök på museet ökat jämfört med året innan.

På TBM har besöksutvecklingen också varit positiv 2015. Ökningen har skett inom besökskategorierna visning, konferens, specialvisningar och vuxen-skolan (främst SFI). Vi noterar att det under allmänna öppettider ofta är tre generationer som besöker TBM tillsammans. Utställningen om de nya sedlarna och ett stort antal programpunkter, samt goda samarbeten

med företag och Botkyrka kommun är sannolikt de främsta orsakerna till resultatet. Tumba Bruksmuseum fick utmärkelsen *Årets turistföretag* i Botkyrka 2015. Ett erkännande som sammanföll med TBM:s tioårs jubileum i SHMM.

Tabell 22. Antal besök vid SHMM av personer som är under 19 år

Institution	2015	2014	2013
SHM	48 561	43 800	38 808
KMK	8 944	8 089	6 414
TBM	4 375	4 675	3 897
SHMM totalt	61 880	56 564	49 119

Antalet besök av barn och unga under 19 år på SHM respektive KMK har ökat på båda museerna med 11 % från förra året. Bakom ökningen ligger sommarens goda besöksutveckling samt att helg- och lovaktiviteterna har attraherat fler barnfamiljer, men också ökat antal besök från skolan. Det är ett positivt resultat särskilt med tanke på att många förskolor och lågstadiegrupper sannolikt har avstått från besök på KMK då det pedagogiska rummet inte har varit tillgängligt under året. På TBM minskade antalet unga under 19 år, vilket huvudsakligen beror på att museet under maj valde att satsa resurser på samskapandet i utställningen *Lek nu som förr* istället för kostnadsfria skolverksamheter av handpapperstillverkningen. Trots detta motsvarar den unga publiken på TBM 29 % av museets samtliga besökare 2015.

SHM har under 2015 fortsatt att använda sig av verktyget *Visitor 360* för systematiska besöksundersökningar. *Visitor 360* mäter förutom traditionella parametrar som nöjdhet, besöksbeteende och demografi även de aspekter som visar vad besökare styrs och motiveras av i sitt val av kulturella aktiviteter. Med denna fördjupade kunskap om besökarnas drivkrafter får SHM ett bättre underlag för att genomföra de praktiska och kostnadseffektiva åtgärder som både ger besökarna motiv att återvända och som lockar nya besökare. I december lanserade Stockholms stad en *Audience Atlas* (kultur-vaneundersökning) för hela Sverige, som är en övergripande kartläggning av kulturvanor baserad på samma segmentering som *Visitor 360*. SHM har varit samarbetspart och bidragit med erfarenheter i detta arbete.

Visitor 360-undersökningen på SHM 2015 visade bl.a.

- att 98 % av besökarna på SHM är nöjda med sitt besök. Av dem tyckte 43 % att besöket var utmärkt, 47 % tyckte det var bra och 8 % att det var OK.
- att 95 % av besökarna är positiva till att rekommendera ett besök på SHM. Av dem angav 56 % att de absolut kommer göra det, 31 % att de sannolikt kommer göra det och 8 % att de möjligen kommer göra det.
- att 73 % av besökarna på SHM var förstagångsbesökare,
- att 59 % var besökare boende i annat land än Sverige.

I undersökningen fick besökarna en lista av ord från vilken de fick välja vad de associerade med SHM och de tre mest valda orden var: välkomnande (54 %), inspirerande (40 %) och fantasifullt (33 %).

Besöksundersökningarna på KMK genomfördes med enkäter och frågeformulär som sammanställs i det digitala verktyget *Marketcheck*. Besökarunderlaget bedöms vara för litet för att samma verktyg som SHM använder (Visitor 360) ska kunna nyttjas.

2.3.5 Kommunikation och information samt interaktion via digitala plattformar

Kommunikation och information är stödprocesser till den publika verksamheten samt publikutveckling. Inriktningen för verksamheten under året var bl.a. att lämna relevanta budskap och information i rätt kanaler. Fokus har också legat på frågor som rör hur den digitala tekniken kan användas för att utveckla och tillgängliggöra SHMM:s publika verksamhet i än högre grad. En betydande del av den strategi för arbete med att digitalisera, digitalt tillgängliggöra samt digitalt bevara myndighetens verksamhet och samlingar som tagits fram under året tar fasta på detta område.

För att sammantaget nå en bred grupp erbjuder SHM en stor variation av aktiviteter som riktar sig särskilt till olika målgrupper och därmed kommuniceras på olika sätt. Ett exempel på det är sommarkampanjen *Meet the Vikings* eller *Viking för en dag* som hade som mål att fortsatt attrahera barnfamiljerna samt att locka en ännu större publik än 2014 bestående av vuxna, betalande turister. Kampanjen var på engelska och svenska och annonserades brett.

Kampanjens utfall blev mycket positivt och i Visitor 360 angav 60 % av de tillfrågade att de sett annonsen från sommarkampanjen.

Under 2015 fortsatte SHM att utveckla samarbeten med olika aktörer inom turismnäringen genom en satsning på fördjupad information om museet till hotell i Stockholm samt olika erbjudanden till hotellgästerna, bl.a. gå två betala för en. Detta erbjudande fick även Priceless Sthlm/Mastercards kunder, vilket bedöms ge spridning via nya kanaler i Sverige och utlandet. SHM har också fortsatt samarbetet med Tallink Silja och Viking Lines kundklubbar samt Hop on hop off bussarna.

KMK har uppdaterat sin turistbroschyr så att den finns tillgänglig på fem språk för att möta efterfrågan från de besökande turistgrupperna. Distribution har skett via Stockholm Visitors board, Viking Lines färjeterminal och Svenskt Kulturarv. Under sommaren köptes en bannerplats på visitstockholm.com för att öka synligheten mot turistgruppen.

Mediabevakningen visar att antalet artiklar per nyhetstyp har ökat jämfört med 2014 för SHMM. Det beror bl.a. på att den arkeologiska uppdragsverksamheten sedan årsskiftet 2014/2015 ingår i myndigheten och att SHM har gjort fler inlägg i sociala medier än tidigare år. Några exempel från årets mediebevakning är att KMK medverkade i P4 radio Stockholm med anledning av sommarens fria entré och utställningen *Labyrinten – En utställning om bistånd, rikedom, fattigdom, vi och dom*, samt att SHM:s projektet *I stadens utkant – svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet* uppmärksammades av så många som 30 nyhetssajter i hela landet. Ny forskning om en vikingatida fingerring med arabisk inskrift som finns utställd på SHM rönt ännu större intresse med inslag på 40 nyhetssajter, i dagspress och rikstäckande tv. Denna nyhet fick också stor internationell spridning i bl.a. Washington Post och BBC News. KMK intervjuades i Expressen och av AP Television som gjorde reportage om de nya sedlarna och om pengarnas historia, dessutom medverkade KMK i en dokumentärfilm som producerades för tv-kanalen ZDF i Tyskland. SHM:s vandringsutställning om vikingar rön också mycket stor massmedial uppmärksamhet på de turnéorter som besöks.

På det digitala området har SHMM gjort en särskild kompetensutvecklingsinsats för arbetet med sociala medier. Sju medarbetare har under året

deltagit i IdeK:s utbildningsprogram *Digital Identity Programme*. Utbildningen har resulterat i en kampanj på SHM för att uppmärksamma kvinnor ur historien som tidigare fått omotiverat lite utrymme. Kampanjen går under hashtagen *#rättvishistoria* och drivs i sociala medier under hösten och vintern 2015–2016.

Användandet av sociala medier i kommunikation med omvärlden ser olika ut inom myndigheten. För SHM:s del kan man konstatera att antalet följare och interaktioner har fortsatt att öka på alla sociala medier. Som exempel kan nämnas att antalet följare på *Facebook* har ökat med 46 % och på *Twitter* med 38 % i jämförelse med 2014. För KMK är ökningen 40 % respektive 28 %.

Tabell 23. Antal gillare/följare SHMM: Facebook

Institution	2015	2014	2013
SHM	7 664	5 248	3 514
KMK	1 415	1 009	671
TBM	235	iu	iu

Tabell 24. Antal gillare/följare SHMM: Twitter

Institution	2015	2014	2013
SHM	3 806	2 749	1 663
KMK	728	569	393

Förmedling kopplat till de arkeologiska uppdragen via digitala plattformar efterfrågas i allt högre grad. Arkeologerna har därför påbörjat ett strategiskt arbete för att utveckla närvaron på nätet och därtill relaterade mätmetoder. Redan nu har många av de pågående projekten egna Facebook-sidor eller bloggar där arbetet och de fynd och konstruktioner man hittar kan följas. Informationen från Arkeologerna är annars utspridd i både egna och andras kanaler. Resultaten av Arkeologernas uppdrag publiceras i form av rapporter i *Samla*, RAÄ:s öppna arkiv och information läggs även ut på *Aktuellarkeologi.se*. Arkeologerna har dessutom en egen *YouTube*-kanal med 22 filmer.

KMK:s digitala nyhetsbrev som startades i slutet av 2014 har idag 600 prenumeranter. Nyhets-

brevet vänder sig till alla som är intresserade av programaktiviteter och utställningar i museet och skickas i regel ut en gång i månaden. Nyhetsbrevet avser att fungera som informationskanal för det nystartade nätverk som från och med augusti ersätter KMK:s Vänförening *Samfundet kungliga Myntkabinettets vänförening*. Förhoppningen är att detta ska locka fler, både unga och äldre, att delta i aktiviteter och erbjudanden. KMK har också ett nyhetsbrev för skolor och ett för konferens. Ett annat stöd som tagits fram under året för att fördjupa och förstärka museiupplevelsen är foldern *Museets dolda skatter*. Foldern, som finns på både engelska och svenska, lyfter fram tolv av museets mest unika föremål.

En helt ny webbplats för SHM lanserades under 2015. Några första kvalitativa jämförelser mellan den nya och den gamla webben visar att besökarna nu tittar på något fler sidor per person och att färre avslutar sitt besök på ingångssidan. Vid migrering av en webbplats är det normalt att i inledningsskedet tappa en betydande del av trafiken. Detta medför sänkt ranking på *Google* vilket gör att webbplatsen hamnar längre ner i sökresultaten. Ett kontinuerligt arbete pågår med att migrera det kvarvarande materialet från den tidigare webbplatsen. Närmare 900 000 av museets föremålposter gick vid utgången av 2015 att söka och få information om direkt på webbplatsen. Samma föremålsinformation skickas även till den nationella aggregatorn *K-samsök* där den kan hämtas upp och bli tillgänglig via webbtjänster som exempelvis *kringla.nu*. Information om mer än 400 000 föremålposter skickas också vidare till motsvarande aggregator på europeisk nivå, *Euro-peana*. Under året köpte myndigheten in ett system för bild och mediahantering (DAM) och ett arbete med att uppordna verksamhetsbilder har inletts. Systemet är integrerat med den nya webbplatsen och har därför rationaliserat arbetet kring bildpublicering på webben.

Tabell 25. Besöksstatistik webbplatser – antal besök

Institution	2015	2014	2013
SHMM	26 614	14 632	13 982
SHM	694 997	885 300	812 492
KMK	142 973	.	.

*Analysverktyget har bytts mellan åren 2015 och 2014 varför utfallen inte är jämförbara.

Tabell 26. Besöksstatistik – antal besökta sidor

Institution	2015	2014	2013
SHMM	73 859	46 536	42 835
SHM	2 334 474	2 870 792	2 765 720
KMK	343 941	.	.

*Analysverktyget har bytts mellan åren 2015 och 2014 varför utfallen inte är jämförbara.

Utställningen *Massakern vid muren* på SHM har en omfattande digital informationslösning som är åtkomlig såväl via pekskärmar i utställningen som via egen mobil. Applikationen hade ca 250 000 sidvisningar totalt under 2015.

Under 2015 har SHMM även i enlighet med regeringsuppdraget (Ku2011/1968/KA) utarbetat en digitaliseringsstrategi (se även avsnitt 2.1.4) samt skrivit avtal med *Google* om att publicera föremål på den internationella plattformen *Google Art Institute*.

2.3.6 Ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Arbetet med att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning, men även för alla SHMM:s användare och besökare fortgår ständigt och är en integrerad del av myndighetens löpande arbete.

I myndighetens strategiska förändringsplan finns mål och strategier som främjar arbetet med ökad tillgänglighet för alla. Myndigheten bedriver också ett systematiskt tillgänglighetsarbete och har såväl interna styrdokument som en organisation för detta arbete. Myndighetens mål är att vara öppna och inkluderande i kommunikation och värdskap samt att myndighetens alla verksamheter ska tillhandahålla användar- och besöksvänlig information. Pedagogerna på SHMM är utbildade i lärande för grupper med behov av särskilt stöd samt att stödja och bemöta elever med särskilda behov. Visningar, program och workshops anpassas också kontinuerligt för olika lärostilar.

SHMM arbetar långsiktigt med att se över och förbättra den fysiska tillgängligheten till museernas publika lokaler. På SHM har ett antal åtgärder för att underlätta navigering i museet genomförts under 2015. Bl.a. har informationspelare ställts ut med nya kartor runt om i museet och skyltningen med engelska texter i utställningen *Forntider* har förstärkts. Räcken har placerats i entrétrappan samt mellan de olika nivåerna i butiken. Belysningen har setts över

och förbättrats i utställningen Guldrummet, i trappan till övre plan, samt i koret i Gotiska hallen och i utställningen Forntider. I Gotiska hallen har podiet för Västra Ed, Jonsbergs samt Kumlaskåpen sänkts så besökaren kommer närmare föremålen. Den nya utställningen Medeltida klanger har producerats för att tillfredsställa en god tillgänglighet till föremålen avseende ljus och ljud och för vila har en bekväm och stor sittplats skapats. Under året har också en ny handikappanpassad toalett tillkommit i anslutning till Barockhallen.

Arbetet med att förbättra belysningen i montrar har fortsatt under året också på KMK. Genom att byta ut äldre belysning till LED förbättras inte enbart möjligheten att se föremålen utan det har också en positiv effekt ur ett miljö- och bevarandeperspektiv. KMK:s basutställningar har kompletterats med engelska texter och ett nytt system för audioguider möjliggör guidning med rörlig bild. Genom besökarnas egna mobiltelefoner eller museets digitala plattor kan de lyssna på berättelser om utställningarna och se utvalda föremål. Materialet är också tillgängligt via internet vilket innebär att besökarna kan uppleva museet på distans och globalt. Detta är en viktig åtgärd för att öka tillgängligheten samt för att verksamheten ska nå hela landet och internationellt. Audioguiderna och presentationer av föremål med

hjälp av uppförstorande projektorer hjälper också personer som har svårt att ta till sig information via texter.

SHMM arbetar också med att förbättra tillgängligheten på myndighetens digitala plattformar. SHM:s nya webbplats, som implementerades 2015, tillämpar museets prisbelönta grafiska identitet fullt ut. Ny responsiv design innebär att layout och läsbarhet anpassas efter besökarens enhet oavsett om det är en mobiltelefon, surfplatta eller en stationär dator. Allt innehåll går att få uppläst både på svenska och på engelska. Möjlighet finns även att växla över till lättläst innehåll. Webbplatsen uppfyller kraven på tillgänglighet som specificeras i Web Content Accessibility Guidelines WGAC 2.0.

Under 2015 har SHM också arbetat med att förbättra frångängligheten. Tillsammans med Statens fastighetsverk (SFV) har SHM sett över utrymningsmöjligheterna för personer med funktionshinder. I samband med installation av ny brandlarmsanläggning för SHM:s lokaler har ett flertal installationer gjorts som avsevärt förbättrat frångängligheten. Bl.a. har samtliga larmdon för utrymningslarmet kombinerats med akustiska/optiska larmdon, vilket innebär att personer med hörselnedsättning snabbt kan uppfatta larmet. Vidare har ett nytt automatiserat och centralstyrt nödbelysningssystem installerats för de publika lokalernas utrymningsvägar. Det innebär att vid ett

brandlarm eller strömbortfall kommer nödbelysning att tändas så att utrymning och räddningsåtgärder kan ske på ett säkert sätt.

2.3.7 Redovisning av kvalitativa aspekter på den publika verksamhetens resultat

SHMM har använt processerna utställningsverksamhet, programverksamhet, verksamhet riktad till barn och unga samt besökare inom den publika verksamheten för att redovisa resultatets kvalitativa aspekter:

- **SHMM bedömer uppgiften att hålla ett representativt urval av samlingarna tillgängliga för allmänheten genomförs med god kvalitet via ett stort antal insatser som når många.** Under året har SHMM tillgängliggjort samlingarna genom utställningar vid myndighetens museer, lånat ut föremål till andra museer i landet och utomlands, publicerat information om samlingarna via myndighetens webbplatser och andra digitala plattformar. Vidare har SHMM tagit emot besök i samlingarna, svarat på förfrågningar från forskare och allmänhet, publicerat och presenterat information om samlingarna i vetenskapliga tidskrifter och i olika mediaproduktioner. Samlingarna har också tillgängliggjorts via myndighetens egna seminarier och konferenser och då medarbetare från myndigheten har deltagit vid externa konferenser, turnerat utställningar, genomfört programverksamhet och där visat samlingarna och använt de som utgångspunkt för diskussion, samtal och workshops. SHMM bedömer att bredden av informationsvägar och det representativa urvalet av information visar att myndigheten tillgängliggör samlingarna med god kvalitet.
- **Att utställningsytan är tillfredsställande utifrån de krav som ställs inom ramen för det systematiska verksamhetsskyddet** (se avsnitt 2.2.2). Verksamhetsskyddet är en avgörande stödprocess för den publika verksamheten. SHMM bedömer att god kvalitet visas genom att mer än 75 % av utställningsytan uppnår de krav verksamhetsskyddet ställer. Av SHMM:s utställningsyta är drygt 71 % tillfredsställande och 19 % acceptabel utifrån kraven för verksamhetsskyddet avseende brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. Därmed bedöms att verksamheten bedrivs med god kvalitet.
- **Andel nöjda besökare utifrån resultat från Visitor 360 och andra publikundersökningar (enkäter, Marketcheck). Hur nöjd publiken är efter sitt besök och deras vilja att rekommendera ett besök vid SHMM visar att SHMM:s publika verksamhet har god kvalitet.** SHMM bedömer att god kvalitet visas genom att mer än 85 % nöjda besökare samt fler än 85 % av besökarna är villiga att rekommendera ett besök. 2015 års publikundersökning genom Visitor 360 visar att 98 % av besökarna på SHM är nöjda med sitt besök, varav 8 % av dessa ansåg att besöket var OK. Undersökningen visar även att 95 % av besökarna är positiva till att rekommendera andra att göra ett besök på SHM. Av dessa angav 8 % att de möjligen kommer att göra det. KMK har använt verktyget Marketcheck för att genomföra och sammanställa resultatet av publikundersökningar, vilka huvudsakligen genomförts i enkätform. Respondenter har varit deltagare i de olika aktiviteter så som programverksamhet, lovverksamhet, visningar, konferenser och föredragskvällar. Bland deltagarna i KMK:s olika erbjudanden är viljan att rekommendera aktiviteterna hög – exempelvis vill 91 % rekommendera museets helgaktiviteter till andra, 92 % av deltagarna i jazzluncherna säger sig vilja rekommendera dessa för andra och motsvarande siffra för föredragsserien är 93 %. De av besökarna som inte deltagit i någon specifik aktivitet och som svarat på undersökningen uppger 95 % att de skulle rekommendera museet för andra. Resultatet av publikundersökningarna visar att SHMM:s besökare är mycket nöjda med besöken vid SHMM:s museer och att besökarna i stor utsträckning vill rekommendera ett besök. Det visar även att SHMM:s publika verksamheter har en god kvalitet.
- **Andel lärare som utifrån utvärderingar visar att de är villiga att rekommendera SHM:s verksamhet till en kollega.** Undersökningen ger ett tydligt mått på nöjdheten med skolverksamheten vid SHMM. SHMM bedömer att god kvalitet visas genom att fler än 85 % av lärarna är villiga att rekommendera SHMM till en kollega. Under året har 667 utvärderingar av pedagogiska program för skola på SHM besvarats av lärare. 95 % av lärarna uppgav att aktiviteten levde upp till deras förväntningar och 98 % angav att de skulle

rekommendera samma aktivitet eller visning till en lärarkollega. På KMK har 85 lärare svarat på enkätundersökningar om de pedagogiska programmen. I enkäterna uppger 91 % att programpunkten levde väl upp till deras förväntningar och att 95 % av lärarna vill rekommendera skolverksamheten för andra. Resultaten visar att skolverksamheten vid SHMM:s museer har en god kvalitet.

2.3.8 Sammantagen resultatbedömning

Den sammantagna bedömningen är att verksamheten inom kommunikation och publikutveckling utvecklas i en positiv riktning och resultatet är gott.

We Call them Vikings fick även under 2015 ett stort intresse på den internationella marknaden och de ca 640 000 besökarna till utställningens två versioner gav mycket fin respons på såväl innehåll som gestaltning. De båda versionerna är uppbokade för fortsatta turnéer fram till 2018.

Programverksamheten på museerna ökade under året. KMK erbjöd dagliga visningar under sommaren och många program med olika aktiviteter under övriga året. Ökningen av besökare bedöms komma av fri entré under sommarmånaderna, attraktiva programpunkter samt ett större intresse från skolor för museets pedagogiska erbjudanden. Den positiva besöksutvecklingen vid TBM bedöms vara resultatet av ett aktivt nätverkande samt riktad och tydlig marknadsföring. Uppgången på SHM bedöms vara resultat av en stor bredd av programerbjudanden för barn, familj och vuxna som 2015 omfattade betydligt fler aktiviteter än tidigare år, särskilt under skolloven. Antalet deltagare i samband med skolbesök ökade också under året. Delvis rör det sig om fler skolklasser och delvis märks en markant ökning av elever i varje grupp som kommer, något som sannolikt avspeglar en mer ansträngd situation för skolorna som på sikt kan försvåra deras möjligheter att genomföra museibesök. Skolbesöken på SHMM ökar således samtidigt som en diskussion i museisektorn under året har uppmärksammat en märkbar minskning i antal skolbesök för vissa andra museer. SHMM:s framgång beror på nöjda lärare/elever som rekommenderar vidare, samt att programmen utvecklas i linje med läroplanen och skolans behov. Samtidigt har SHM också en ökning av fritidsklasser som kommer på egen hand under sommarlovet, något som visar att våra verksamheter kombinerar lärande med en lekfull miljö.

En tydlig effekt av arbetet med frågor som rör representation, t ex HBTQI-perspektiv, är att SHM har uppmärksammats som ett museum som tar sig an dessa frågor såväl bland kollegor i sektorn som i intressentgrupperna. Samtidigt möter arbetet stundtals kritik från andra grupper som inte anser att det ryms inom uppdraget för ett nationellt museum att synliggöra underrepresenterade perspektiv.

Myndighetens mötesplatser för digital kommunikation och användning utvecklas på ett positivt sätt. SHMM:s samtliga digitala mötesplatser ökade antal besökare under 2015. Statstiken visar att myndighetens webbplatser är fortsatt välbesökta och att antalet besök på Facebooksidor och Twitter ökade.

SHMM arbetar integrerat med ett systematiskt tillgänglighetsarbete i myndighetens ordinarie förbättringsarbete i utställningar och lokaler, men även inom den pedagogiska verksamheten samt kommunikationsarbetet. Bedömningen är att tillgänglighetsarbetet utvecklas väl och bidrar positivt till myndighetens hela verksamhet.

SHMM levererar ett kvalitativt utbud i alla delar, utställningar, visningar, program, kommunikation och bemötande. Att museerna har haft fler besökare under 2015 och åstadkommit den största ökningen i myndighetens historia, bottnar i ett strategiskt arbete med att utveckla och förtydliga vad museerna erbjuder och kommunicera det på ett effektivt sätt. Konkret handlar det om flera års bearbetning av marknader, som också har fått stor draghjälp i och med ny grafisk identitet och ett värdefullt visionsarbete som tagit konkret form i utbud och aktiviteter. De systematiska besöksundersökningarna med metoden *Visitor 360* har också gett SHM bättre förutsättningar än tidigare att rikta verksamheten till olika målgrupper. Kultursegmentsanalysen är ett viktigt verktyg som t.ex. visar på skillnader mellan utländska turister och svenska besökare, samt mellan vilka som kommer på föreläsningsprogram och allmänbesökare.

Bedömningen är att den publika verksamheten vid SHMM är efterfrågad och angelägen. Verksamheten är en mötesplats för samtal om historia och samtid och ger även publiken möjlighet till samskapande. SHMM har en anmärkningsvärt nöjd publik, vilket visas av de publikundersökningar som genomförts under året. Mot bakgrund av det bedömer SHMM att den publika verksamheten främjar såväl arbetet med att nå myndighetens vision som att nå de kulturpolitiska målen.

2.4 Forskning och utveckling

I detta avsnitt redovisas SHMM:s uppgifter att:

- verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde.

Enligt myndighetens strategiska plan var målen för berörd verksamhet att bistå med ändamålsenligt stöd för andras forskning samt att generera angelägen forskning och utveckling. Prestationen 2015 inom forskning och utveckling (FoU) var att driva egna forsknings- och utvecklingsprojekt inom ramen för SHMM:s uppgifter, delta i projektsamarbeten med andra aktörer samt att främja andras forskning med stöd av SHMM:s samlingar.

2.4.1 Arbetet inom forskning och utveckling 2015

SHMM var under 2015 huvudman för eller deltog i ett större antal FoU-projekt. Under året påbörjades fyra nya FoU-projekt och tre gamla projekt slutredovisades. Förmågan att slutföra större projekt är en viktig aspekt av FoU-verksamheten och under 2015 slutredovisades de fleråriga projekten

Museum anatomicum, Andra tider andra platser samt *Polysemantiskt*, digitalt samlande med goda resultat. Projekten presenteras även genom tryckta slutpublikationer under 2015 eller 2016.

Tabell 27. Sammanlagt antal FoU-projekt med SHMM som huvudman

2015	2014	2013
16	15	15

Tabell 28. Antal forskare i forskargruppen

2015	2014	2013
13	13	14

Verksamheten under året påverkades av integrationen mellan museidelen av myndigheten och den nya avdelningen *Arkeologerna*. Ett arbete har inletts med att närma den FoU-verksamhet som sker inom *Arkeologerna* till den som sker inom museerna och bl.a. har riktlinjer för beredning av FoU-projekt inom *Arkeologerna* utarbetats. Under året togs också ett nytt FoU-program fram för hela myndigheten som prioriterar tre olika tematiska inriktningar: levande samlingar, kommunikation och publik samt samhälls-

relevant arkeologi. Under året har forskargruppen utvecklats som plattform för beredning, vilket resulterat i att flera nya projekt och satsningar bereddes i gruppen. FoU-verksamhetens digitala närvaro förbättrades avsevärt genom att nya sidor för forskning skapades på SHM:s nya webbplats och fyra filmer om olika projekt publicerades.

Arbetet med att kvalitativt mäta utfallet av den mycket omfattande löpande verksamheten med forskarbesök i myndighetens samlingar fortsatte

under året. Mätningen visar tydligt hur SHMM:s samlingar är av stor samhällelig betydelse som en central infrastruktur för forskning och kunskapsuppbyggnad inom arkeologi, konstvetenskap och numismatik. I nedanstående tabell redovisas de FoU-projekt som SHM respektive KMK under 2015 varit engagerade i. De FoU-projekt som bedrivs på Arkeologerna är inte redovisade då SHMM inte än är klar med vissa gränsdragnings- och definitionsfrågor mellan de olika verksamheterna.

	Huvudman för projekt	Deltar i projekt	Ingår i referensgrupp eller motsv.
Olov Janse – arkeolog och museiman mellan Indokina och Kalla kriget	SHM		
Att samla Såpmi	SHM		
Gränslöst – en personlig upptäcktsfärd i Sveriges historia	SHM		
Ett historiskt museum och hur det har format Sverige	SHM		
Andra tider, andra platser – materiella uttryck av historiebruk, kolonialism och hegemoni	SHM		
Huvudjägarna, Museum anatomicum och samlandets sociala dynamik	SHM		
Birka, en arkeologisk forskningsresurs	SHM		
Alvastra pålbyggnad – en arkeologisk resurs	SHM		
GlobArch – Researching Scandinavian Colonialism and the Rise of a Global World from an Archaeological Perspective	SHM		
Polysemantiskt digitalt samlande	SHM		
Museer bortom homogeniteten	SHM		
Helgon att hålla i handen	SHM		
I stadens utkant – svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet	SHM		
Images of Power: Byzantium and Nordic Coinage c. 995–1035	SHM		
Ett land, ett mynt? Mynt, gränser och identitet i Magnus Erikssons Sverige	KMK		
Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen	KMK		
Miljonstories		SHM	
Sonotopia		SHM	
Den Svenska Mynthistorien – Vasatid		KMK	
Sylloge Nummorum Graecorum		KMK	
Dirham for Slaves		KMK	
Styrelsen för Centrum för medeltidsstudier vid Stockholms universitet			SHM
Kommittén för de nationella laboratorierna			SHM
Rådgivande nämnden för medeltidsseminariet – Stockholms universitet			SHM
Editorial board för tidskriften Current Swedish Archaeology			SHM
Editorial advisory board för tidskriften Museum worlds			SHM
Riksantikvarieämbetets strategigrupp för FoU-verksamhet			SHM
Redaktörsguppen för tidskriften Fornvännen			SHM
Nationella kunskapsnätverket för museer med medeltidsinriktning			SHM
Redaktion för Nordisk Numismatisk Årsskrift			KMK
Sylloge of Coins for the British Isles			KMK

2.4.2 Nya projekt inom forskning och utveckling 2015

En av FoU-verksamhetens inriktningar under året var att stimulera och attrahera forskning och utveckling och vid myndigheten påbörjades fyra nya projekt under 2015. Ett av forskningsprojekten är det fyra-åriga infrastrukturprojektet *Alvastra pålbyggnad – en arkeologisk resurs* som syftar till att arbeta med materialen från stenåldersplatsen Alvastra pålbyggnad. Projektet finansieras av Riksbankens jubileumsfond och är ett samarbete med Institutionen för arkeologi och antikens kultur vid Stockholms universitet. Det tvååriga projektet *Helgon att hålla i handen* handlar om medeltida privat kult. Projektet finansieras av Berit Wallenbergs stiftelse och är ett samarbete med forskare från Konstvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet. Projektet *I stadens utkant – svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet* finansieras genom forskningsanlag från RAÄ och är ett brett samarbete mellan SHM, kulturföreningen É Romani Glinda, Mångkulturellt Centrum i Botkyrka och Stiftelsen Kulturmiljövård. Syftet med projektet är att i samverkan med romska föreningar synliggöra romers roll i Sveriges historia under 1900-talet och att sedan infoga kunskap om romskt kulturarv i statliga museers samlingar, bl.a. på SHM. Projektet *Images of Power: Byzantium and Nordic Coinage c. 995–1035* associerades under 2015 till SHM och drivs av Fedir Androshchuk. Projektet finansieras av Sven Svenssons stiftelse för numismatiska studier och behandlar en grupp av skandinaviska imitationer av mynt av de

bysantinska kejsarna Basilus II och Konstantin VIII 977–989. Projektet belyser vad orsakerna var bakom skandinaviska imitationer av de bysantinska mynten och vad imiterandet betydde.

2.4.3 Forskningens infrastruktur

Tillgängligheten till SHMM:s samlingar är en viktig faktor i den svenska arkeologiska, konstvetenskapliga och numismatiska forskningens infrastruktur och verksamhetens ambition är att vara en välrenommerad, efterfrågad och spridd kunskapsresurs. Myndighetens deltagande i olika formella nätverk, redaktionsgrupper och liknande är betydande. Myndighetens forskare deltar generellt i en bred samverkan med omvärlden och medverkar regelbundet i större konferenser, utvecklingssamarbeten och motsvarande inom SHMM:s verksamhetsområde.

SHMM tar årligen emot många forskarbesök och denna användning av samlingarna stöder varje år en stor kulturhistorisk kunskapsproduktion. Vid SHM genomfördes 178 enskilda forskarbesök i samlingarna under 2015. Dessa besökare är i huvudsak forskare, men innefattas även av antikvariskt verksamma personer och studenter. Ett enskilt besök kan omfatta flera personer, eller som i flera fall en hel forskargrupp. Forskarbesöken bidrar på ett avgörande sätt till en omfattande vetenskaplig och populärvetenskaplig produktion. Det kan även nämnas att SHM under året lånat ut en rad fyndmaterial för laborativa forskningsändamål. Forskarbesöken vid SHM har under året minskat med ungefär en tredjedel jämfört med 2014 och 2013. Detta beror enligt SHM:s bedömning inte på faktorer så som t.ex. försämrad tillgänglighet eller andra begränsningar hos SHM. Om det är en tillfällig nedgång under året eller en fortsatt trend återstår att se.

Tabell 29. Forskarbesök i SHMM:s samlingar (KMK inkluderar även Tumbamagasinet)

Institution	2015	2014	2013
SHM	178	274	286
KMK	105	70	52
SHMM totalt	283	344	338

Hos KMK har antalet forskarbesök istället ökat påtagligt. I jämförelse med 2014 är ökningen 50 % och jämfört med 2013 100 %. Detta tillsammans med ökningen av antalet fotobeställningar tyder på

ett växande intresse för KMK:s samlingar. De efterfrågade föremålsgrupperna kommer från hela samlingen, allt från antika, vikingatida och samtida mynt till museets samlingar av sedlar och medaljer. Ett exempel på vetenskaplig produktion följd av forskarbesök på KMK är publikationen samt det digitala tillgängliggörandet av cypriotiska mynt inom projektet *Kyprios Character. History, Archaeology & Numismatics of Ancient Cyprus*.

SHMM:s samlingar tillgängliggörs också för forskare och allmänheten via tjänsten *Sök i samlingarna* på SHM:s webbsida och särskilda satsningar görs löpande för att öka tillgängligheten till material av stort forskningsintresse. SHM deltar genom FoU-verksamheten i en omfattande nationell och internationell samverkan. Nationellt gäller det t.ex. *Nätverket för museer med medeltidsinriktning* samt en regelbunden aktivitet kring *Riksförbundet Sveriges museers (RSM) årliga Vårmöte*. Under 2015 genomförde SHMM:s forskargrupp också ett studiebesök vid Forum för levande historias forskningsmiljö, med presentationer av båda institutionernas verksamheter. Av gruppens deltagande i internationella sammanhang kan nämnas samarbetet inom projektet *GlobArch*, samverkan med *ICOM*, och kring den internationella tidskriften *Museum Worlds*. KMK och TBM deltar i flera nationella och internationella nätverk med FoU-anknytning, däribland som nordisk representant i styrelsen för *International Numismatic Council*, men också i *ICOM:s nätverk för ekonomimuseer, FIDEM* och *Nordisk Numismatisk Union*. Genom deltagandet i organisationerna skapas värdefull kontakt med kollegor från hela världen.

2.4.4 Seminarier och publikationer

Det genomfördes under året en rad olika seminarier vid myndighetens museer. Av dessa ska särskilt nämnas den internationella konferensen *Early Medieval Imitational Coinages* på KMK tillsammans med projektet *Dirham for Slaves* vid Oxford University. Föredrag presenterades av deltagare från USA, Ryssland samt ett flertal andra europeiska länder. Dessa kommer att publiceras i *Nordisk Numismatisk Årsskrift*.

Forskargruppen publicerade under året två monografier, två antologier, 13 vetenskapliga artiklar och ett par populärvetenskapliga arbeten. Tre nya volymer i SHM:s vetenskapliga skriftserie *The Swedish History Museum, Studies* kom ut under

året. Boken *Människosamlarna, anatomiska museer och rasvetenskap i Sverige ca 1850–1950* avslutar projektet *Museum Anatomicum*. Boken *Ett museum måste irritera* är den avslutande publikationen för det stora projektet om SHM:s egen historia. Boken *Stenålderkvinnan från Barum* handlar om den så kallade Barums- eller Bäckaskogskvinnan och publicerades av Arkeologerna. Förutom dessa tre volymer i skriftserien publicerades även boken *Sverige i tiden – historier om ett levande land* i samarbete med föreningen *Kåldolmens vänner*. I syfte att effektivisera hanteringen av myndighetens FoU-publikationer tecknades under 2015 ett avtal med en ny distributör.

Tabell 30. Vetenskapliga och populärvetenskapliga verk baserade på forskarbesök vid SHM

Institution	2015	2014	2013
Doktorsavhandling	16	21	22
Vetenskaplig monografi	2	12	14
Vetenskaplig artikel	50	41	41
Akademisk uppsats	13	10	14
Populärvetenskaplig bok/artikel	5	3	8
Utställning	5	4	7
Arkeologisk/osteologisk rapport	5	3	4
Film eller tv-produktion	3	10	8

Medarbetare från SHM deltar i redaktörgruppen för den vetenskapliga arkeologiska tidskriften *Fornvännen*, i editorial board för tidskriften *Current Swedish Archaeology* samt i editorial advisory board för den nya internationella tidskriften *Museum Worlds* publicerad av den museologiska institutionen i Leicester i Storbritannien. KMK står som huvudredaktör för *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, samt har skapat och leder en redaktionskommitté för *Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen*. KMK arbetar även redaktionellt i *Sylloge Nummorum Graecorum*, ett internationellt publikationsprojekt med syfte att upprätta kataloger över grekiska mynt i offentliga och privata samlingar.

Forskning och utveckling (tkr)	2015	2014	2013
Kostnader	-14 746	-9 218	-10 229
Intäkter av anslag	10 278	3 841	3 604
Övriga intäkter	4 468	5 377	6 625

2.4.5 Redovisning av kvalitativa aspekter på resultaten i forskning och utveckling

SHMM har använt sig av processerna; projekt inom FoU och forskningens infrastruktur för att redovisa resultatets kvalitativa aspekter:

- **Externa bedömningar av SHMM:s FoU-projekt samt grad av samverkan med andra parter inom forskning och utveckling.**

Utgångspunkten för bedömningen är att graden av extern finansiering som bekostar projekten visar på externa parter bedömning av projektets kvalitet och på konkurrens med andra projekt om tilldelningen av sådan finansiering. Antal samverkansprojekt visar på andra parter intresse av att samarbeta med SHMM. SHMM bedömer att om mer än 75 % av FoU-projekten är externfinansierade (d.v.s. genomgår en extern bedömning) samt om 75 % av FoU-projekten genomförs i direkt samverkan med andra parter så visar det på god kvalitet i verksamheten. Under 2015 var 81 % av de 16 projekt som SHMM var huvudman för helt eller till största delen externt finansierade och de flesta större projekt erhöll finansiering i konkurrens med andra projekt hos de stora svenska forskningsfinansiärerna. Av de 16 projekt som SHMM var huvudman för under 2015 var 56 % samverkansprojekt, vilket även det visar på en hög grad av samverkan med omvärlden även om detta är ett förhållande som på längre sikt kan förbättras. Trots att andelen direkta samverkansprojekt är i ökande jämfört med tidigare år uppfyller SHMM inte kvalitetsmålet för samverkan. Däremot uppfylls måttet väl för andel FoU-projekt med extern finansiering, vilket visar att de externa bedömarna ansett att FoU-projekten hållit god kvalitet.

- **God kvalitet i verksamheten genom peer review av SHMM:s forskares publicering.**

Extern bedömning av vetenskaplig publicering är en vedertagen kvalitetsaspekt. SHMM bedömer att god kvalitet i verksamheten har uppnåtts när hälften av de publikationer som producerats inom ramen för FoU-verksamheten har genomgått peer review granskning. Under 2015 publicerade forskargruppen 21 skrifter och av dessa har 62 % genomgått peer review eller motsvarande vilket visar på att SHMM:s arbete håller en hög vetenskaplig nivå.

- **God kvalitet genom mängden forskarbesök i myndighetens samlingar.** SHMM bedömer att mer än 300 forskarbesök per år visar på god kvalitet i verksamheten. Valet av antalet forskarbesök som aspekt på kvalitet utgår från att SHMM genom en tidigare undersökning vet att myndigheten har fler forskarbesök, och därmed större efterfrågan på verksamheten och tjänster, än flertalet andra centralmuseer. SHMM hade sammanlagt 283 forskarbesök under 2015. Resultatet visar på att externa forskare har en hög grad av vilja att besöka och använda SHMM:s samlingar och det visar i sin tur att verksamheten är efterfrågad. Under 2015 minskade dock besöken i SHM:s samlingar påtagligt jämfört med tidigare år, medan besöken i KMK:s samlingar istället ökade. För första gången på senare år föll SHMM:s sammanlagda antal forskarbesök under 300. Någon självklar förklaring till detta saknas. Om det är en tillfällighet för 2015 eller en fortgående trend återstår att se.

2.4.6 Sammantagen resultatbedömning

Den sammantagna bedömningen är att verksamheten inom forskning och utveckling är mycket god. Den positiva utvecklingen av verksamheten fortsatte under 2015, vilket visas av att nya projekt initierats och fått extern finansiering samt gamla projekt slutredovisats och slutpublicerats. Det finns en tydlig och stor efterfrågan på SHMM:s samlingar såväl som intresse för myndighetens forskare och forskningsresultat. En betydande volym projekt och olika slags engagemang karakteriserar verksamheten, som också producerar ny kunskap i form av böcker, artiklar och publikt tillgängliga presentationer av olika slag. Forskarbesöken vid KMK ökar tydligt, medan de under senare år fallit vid SHM och orsakerna till dessa förhållanden kan behöva undersökas under 2016. Myndighetens arbete skapar sammantaget kunskapsmässiga grunder för att arbetet med kulturarv inom såväl SHMM som i Sverige i stort kan utvecklas och främja hur förståelsen av kulturarv kan skapa perspektiv på samhället. SHMM bidrar, såväl genom sina FoU-projekt som genom tillgängliggörandet av sina samlingar, i stor utsträckning på ett positivt sätt till andras forskning och forskningsförberedande verksamhet runt om i Sverige och utomlands.

2.5 Arkeologisk uppdragsverksamhet

I detta avsnitt redovisas SHMM:s uppgift att:

- myndigheten ska bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet.

Dessutom redovisas enligt uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2015:

- hur arbetet fortlöpt med att inordna den arkeologiska uppdragsverksamheten i myndigheten samt vilka åtgärder som vidtagits för att stärka den arkeologiska uppdragsverksamhetens ekonomiska resultat.

Enligt myndighetens strategiska plan var målen för berörd verksamhet att bedriva en effektiv och ekonomiskt bärkraftig uppdragsverksamhet av hög kvalitet.

Arkeologernas tjänster utförs och finansieras på uppdrag av en extern beställare och säljs i konkurrens med andra aktörer. De tjänster som Arkeologerna erbjuder är tydligt kopplade till kulturmiljövård och till samhällsbyggnadsprocessen. En stor del utgörs av arkeologiska utredningar, förundersökningar och

slutundersökningar enligt Kulturmiljölagen, vanligen i samband med olika typer av markexploateringar. Arkeologerna erbjuder också tjänster som upprättandet av kulturhistoriska planeringsunderlag, arkeologisk prospektering, digital dokumentation, byggnadsarkeologiska dokumentationer, utmärkning av fornlämningar, beställarstöd, analyser och fördjupningar. Utöver ovanstående tjänster säljer Arkeologerna även licenser till det egenutvecklade arkeologiska dokumentationssystemet Intrasis, som sedan 1990-talet används vid samtliga av Arkeologernas fältundersökningar. Intrasis används även av de flesta andra uppdragsarkeologiska aktörer i landet.

2.5.1 Inordna den arkeologiska uppdragsverksamheten i myndigheten

Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdragsverksamhet överfördes den 1 januari 2015 till SHMM. Ett omfattande arbete med att införliva verksamheten (Arkeologerna) i myndigheten har fullföljts på ett framgångsrikt sätt under året. Det administrativa stödet har fungerat från årsskiftet både för den arkeologiska uppdragsverksamheten och för den nya myndigheten som helhet. Fortfarande pågår arbetet med att fullt ut integrera den arkeologiska uppdragsverksamheten i

myndigheten samt att vidareutveckla verksamheten. Det rör t.ex. inrättande av elektronisk kundfakturerings- och samordna det systematiska miljöledningsarbetet och arbetet med verksamhetsskyddet.

I samband med övergången uppstod behov av ett nytt namn och en ny grafisk identitet för Arkeologerna, vilket har processats och implementerats under året. Vidare har en konkurrenspolicy tagits fram i syfte att klargöra hur myndigheten arbetar för att säkerställa att den avgiftsfinansierade arkeologiska verksamheten på SHMM inte ges några konkurrensfördelar gentemot andra aktörer. Även i dessa interna processer pågår vidareutveckling av t.ex. rutiner för kommunikation och informationsflöden samt former för effektiv och tillåten samverkan.

Överintendenten besökte tidigt under året samtliga regionkontor för den arkeologiska uppdragsverksamheten för att träffa medarbetarna. För att arbeta vidare med sammanslagningen genomfördes under våren två myndighetsdagar med temat *En ny myndighet tar form*, där alla medarbetare tillsammans diskuterade utmaningar och möjligheter i de olika verksamhetsdelarna. Under hösten, inför lanseringen av den nya grafiska profilen för avdelningen, samlades samtliga medarbetare inom Arkeologerna för att gemensamt ta del av och diskutera den nya strategiska utvecklingsplanen för den arkeologiska uppdragsverksamheten.

Den under hösten genomförda medarbetarundersökningen visade att 84 % av medarbetarna var nöjda eller mycket nöjda med hur sammanslagningen med SHMM hade genomförts. Samtliga medarbetare inom den uppdragsarkeologiska verksamheten valde att följa med till SHMM från RAÄ och personalomsättningen bland tillsvidareanställda har under året varit noll.

2.5.2 Utveckla den arkeologiska uppdragsverksamheten på SHMM

Prestationen 2015 under *Utveckla den arkeologiska uppdragsverksamheten* på SHMM utgjordes av insatser som vidtagits för att stärka och stabilisera den arkeologiska uppdragsverksamhetens ekonomiska resultat.

Under året har Arkeologerna parallellt med pågående uppdrag och integrationen till SHMM haft fokus på att utarbeta en strategisk utvecklingsplan och påbörja förändringsarbetet. Bakgrunden till utvecklingsplanen är dels det stora ekonomiska underskott som fördes med till SHMM, dels de utmaningar uppdragsarkeologin generellt står inför. Utvecklings-

planen tydliggör inom vilka områden förändringsarbetet kommer att koncentreras för att nå upp till det övergripande målet att bedriva en efterfrågad och effektiv uppdragsverksamhet av hög kvalitet och med god ekonomi. Inriktningen är bl.a. att ta fram ett utvecklat och tydligt tjänsteutbud att marknadsföra. För att öka intäkterna måste antalet uppdrag och antalet typer av uppdrag som Arkeologerna erbjuder bli fler. Då marknaden kännetecknas av stora svängningar i efterfrågan, både geografiskt och över tid, är det centralt att såväl organisation som tjänsteutbud är flexibla. På så vis skapas en verksamhet som är mindre sårbar för konjunktursvängningar.

I detta arbete har tyngdpunkten 2015 legat på att vinna uppdrag och att ha en bra dialog med uppdragsgivare och beställare. Metoder och arbets sätt inom befintliga tjänster och kunskapsområden har vidareutvecklats, och arbetet med att tydliggöra tjänsteutbudet har fortsatt. Under 2015 har också organisationens breda kompetens dokumenterats och grupperats till ett antal affärsområden. Vidare har ett arbete påbörjats med att söka nya affärsingångar utanför KML-processen. Detta som ett sätt att jämnat ut uppdragsvolymerna under året, men även för att medvetandegöra kulturmiljöfrågorna hos nya målgrupper och på så vis skapa angelägenhet tidigt i samhällsplaneringsprocessen. Ett exempel på det är uppdraget som genomförs i anslutning till de internationella forskningsanläggningarna Maxlab IV och ESS i Lund, där det byggs en helt ny stadsdel. I gestaltungsprocessen, som ska åskådliggöra både den högteknologiska forskningen som ska utföras i anläggningarna och de människor som levde på platsen under sten- och järnåldern, deltar Arkeologerna tillsammans med landskapsarkitekter, planerare och konstnärer.

En översyn av flera interna strukturer och processer har också påbörjats under året. För att kunna utnyttja organisationens storlek, bredd och samlade kompetens på bästa sätt behöver anpassningar göras för att arbeta mer nationellt. Bl.a. pågår ett utvecklingsarbete med att sätta samman de bästa teamen utifrån uppdragets behov och därmed möjliggöra ett effektivare sätt att tillvarata kompetensen från hela organisationen även i de enskilda projekten. Detta garanterar god kvalitet och rätt kompetens till uppdragsgivarna, både för de stora uppdragen med behov av många olika kompetenser men också för uppdrag med behov av djup expertis. Utöver att ta

fram regionövergripande team till uppdragen kommer andra viktiga avdelningsgemensamma processer att ses över så som anbuds- och rekryteringsprocesserna.

2.5.3 Genomföra arkeologiska uppdrag

Prestationen 2015 under *Arkeologiska uppdrag* utgjordes av en rad olika sorters uppdrag som genomförts under året, varav flera bidragit till att kulturmiljö och arkeologi finns med som viktiga parametrar i samhällsutvecklingen. Inriktningen under året var att hålla efterfrågad kvalitet i alla lägen.

Arkeologerna har under året bedrivit 654 uppdrag av olika storlek och karaktär. Av dessa har 269 påbörjats och 179 avslutats under 2015. En stor del av uppdragen utgörs av arkeologiska utredningar, förundersökningar och slutundersökningar enligt Kulturmiljölagen, vanligen i samband med olika typer av markexploateringar. Arkeologerna deltar t.ex. i förberedelsearbetet inför byggandet av höghastighetsjärnvägen Ostlänken. 2015 års insatser har bestått av utredningsgrävningar på ett fyrtiotal platser kring Kolmården med särskilt fokus på lämningar från stenåldern, då området under den tidsperioden var ett ur havet stigande skärgårdslandskap. Arbetet har baserats på hypoteser om landskapsutnyttjande, rörelsemönster och ekonomi, och där även våtmarksundersökningar prövats som ett komplement till de arkeologiska metoderna. Ett annat exempel är de arkeologiska slutundersökningarna av staden Nya

Lödöse i stadsdelen Gamlestaden i Göteborg. Projektet är ett samarbete mellan flera aktörer i regionen men med Arkeologerna som huvudman. Området som undersöks är en central del av staden, med kyrka och kyrkogård, gator, stadsgårdar och strandkanten mot Göta älv. Allteftersom arbetet fortskrider tydliggörs bilden av en ganska okänd del av Göteborgsområdets historia, hur staden Nya Lödöse såg ut och fungerade. Utöver själva utgrävningsarbetet genomförs även en omfattande publik satsning med visningar för allmänhet och skolor, föredrag, webbplats och i det närmast dagliga uppdateringarna i sociala media under grävsäsongen. Projektet har också flera gånger presenterats på internationella konferenser. Arkeologerna arbetar medvetet för att utveckla formerna och metoderna för förmedling av resultaten till olika målgrupper. Det finns t.ex. ett antal pågående projekt där sociala medier är en självklar del av kommunikationen (se även avsnitt 2.3.5).

Metodutveckling sker inom ramen för de arkeologiska uppdragen. De digitala teknikerna har t.ex. utvecklats så att man i fält via digitala skrivplattor kan lägga in beskrivningar och registreringar direkt i dokumentationssystemet Intrasis. Drönare har använts för dokumentation från luften, vilket ger ett bra förmedlingsmaterial och kan användas i vetenskapliga analyser. Där är projektet med Lunds domkyrka ett exempel, där Arkeologerna i samarbete med ett teknikföretag och en arkitektbyrå, tar fram digitala rit-

ningar och en digital tredimensionell modell som bl.a. ska utgöra underlag till en underhållsplan för kyrkan. Arkeologerna deltar även i utvecklingen av geofysiska arkeologiska undersökningar, där prospektering med magnetometer och georadar kan visa utbredningen av strukturer som är dolda under markytan. Stora ytor kan därmed snabbt kartläggas med stor noggrannhet utan att påverka marken eller det som finns i den. Detta arbete genomförs i samarbete med ledande forskare inom området genom forskningsinstitutet Ludwig Boltzmann Institute (LBI) i Wien, där SHMM ingår som partnerorganisation. LBI deltog t.ex. i den omfattande georadarundersökning som utfördes av Arkeologerna i Gamla Uppsala inför Trafikverkets tunnelbygge på Ostkustbanan. Georadarundersökningen omfattade ca 22 ha och genomfördes i anslutning till de arkeologiskt undersökta ytorna. Syftet var att få fram en bild av utbredningen och omfattningen av de undersökta fornlämningarna utanför undersökningsområdet. Dessa undersökningsresultat har tillsammans bidragit till en ökad och fördjupad förståelse av fornlämningsmiljön vid Gamla Uppsala.

2.5.4. Redovisning av kvalitativa aspekter

Då Arkeologernas verksamhet bedrivs helt på uppdragsbasis har utgångspunkt för kvalité satts att Arkeologerna levererar enligt överenskomna avtal.

- **God kvalitet uppnås genom att Arkeologerna levererar enligt överenskomna avtal.** SHMM bedömer att Arkeologerna under 2015 levererat med god kvalitet då man fått fortsatt förtroende i form av nya uppdrag av tidigare uppdragsgivare. Nya uppdrag bygger på att uppdragsgivarna är nöjda med genomförd leverans. Såväl staten, de enskilda uppdragsgivarna som samhället har intresse av att verksamheten bedrivs kostnadseffektivt och på rätt nivå. För att kunna vinna uppdrag behövs förtroendet, ömsesidig överenskommelse och förståelse för uppdragsgivarens kvalitetskrav samt en rimlig prisnivå. Därför har Arkeologerna redan i anbudsfasen fokus på att säkerställa kostnadseffektiva modeller för projektorganisation samt utförande av uppdragen.

2.5.5. Sammantagen resultatbedömning

Den sammantagna bedömningen är att den arkeologiska uppdragsverksamheten på SHMM under 2015 har varit god. Den omfattande införlivningen av

verksamheten i SHMM har gått bra och avdelningen har utarbetat och förankrat en strategisk utvecklingsplan samt genomfört namnbyte och tagit fram en ny grafisk identitet.

Resultatmässigt inleddes 2015 bra och vid halvårsskiftet låg resultatet väl i linje med budget och betydligt bättre än 2014 vid samma tid. Därefter stagnerade inflödet av uppdrag vilket bedöms bero på hård arbetsbelastning på länsstyrelserna, avbrutna upphandlingar, en hårdnande konkurrens samt försening av starten av nya uppdrag. Detta ledde till lägre uppdragsvolym i timmar än förväntat vilket också fick som effekt att debiteringsgraden sjönk i slutet av året.

Den totala omsättningen steg kraftigt men där ingår ca 50 miljoner kronor för genomfakturerade kostnader från partners och underleverantörer varför dessa kostnader inte får någon effekt på resultatet. Denna post varierar också kraftigt mellan åren varför man bör bortse från den totala omsättningen vid analys av utvecklingen. Delposten intäkt av debiterade uppdragstimmar speglar däremot, tillsammans med antal uppdragstimmar, utvecklingen väl. 2015 hamnar intäkt av debiterade uppdragstimmar på ca 88 miljoner kronor vilket är knappt 6 miljoner kronor bättre än 2014 men utgör ändå en mycket låg nivå jämfört med t.ex. 101,5 miljoner kronor år 2013. Jämfört med 2013 har antalet uppdragstimmar sjunkit med ca 22 500 timmar (-16 %) och intäkten av dessa timmar således med ca 13 miljoner kronor. Att Arkeologerna kan visa ett positivt resultat 2015, trots ett parallellt arbete med att inordna sig i en ny organisation samt utarbeta en intern strategisk utvecklingsplan, illustrerar god anpassningsförmåga.

Antal	2015	2014	2013
Omsättning mnkr	140,4	128,3	169,5
Intäkt av uppdragstimmar mnkr	88,2	82,4	101,5
Resultat mnkr	1,1	-1,0	5,2
Antal nya uppdrag	269	259	289
Antal pågående uppdrag	654	725	740
Antal avslutade uppdrag	179	259	227
Debiterbara uppdragstimmar	120 882	115 710	143 472
Debiteringsgrad all personal	67%	67%	70%
Årsarbetskraft	112	121	133

2.6 Statens historiska museer som arbetsplats

En strategisk kompetensförsörjning är ett viktigt verktyg i arbetet med att främja och uppnå SHMM:s mål att vara en stolt organisation som är riggad för att uppnå myndighetens vision och mission så som den är formulerad i myndighetens strategiska förändringsplan *Historia inspirerar till förändring*. Förändringsplanen anger att ett av delmålen för verksamheten bl.a. är att alla medarbetare ska dela en känsla av stolthet samt att det ska göras möjligt att rätt kompetens finns på varje funktion.

SHMM är en arbetsplats där mångfalden bland medarbetare, när det gäller ålder, kön, etnicitet, utbildning samt professionella och kulturella erfarenheter, är en central del av detta strategiska arbete. Det gäller såväl för arbetet med att förbättra förutsättningarna för samlingarnas bevarande och för ökad tillgänglighet till dessa, som för ökad kunskap inom SHMM:s verksamhetsområde. Utöver det är en väl avvägd personalrörlighet samt ett systematiskt arbetsmiljöarbete utgångspunkter för verksamheternas resultat.

Under hösten 2015 genomfördes en medarbetarundersökning för hela myndigheten. Det totala resultatet var mycket bra och det framkom bl.a. att myndigheten har engagerade medarbetare som har tydliga mål att arbeta mot och upplever en bra stämning på arbetsplatsen samt att man har positiv erfarenhet av sammanslagning av SHMM och den arkeologiska uppdragsverksamheten. Resultatet av undersökningen ligger till grund för det fortsatta arbetet med att förbättra och förändra där behov finns, både på avdelnings- och enhetsnivå samt på myndighetsnivå. Prioriterade utvecklingsområden som har identifierats är bl.a. att arbeta med ledarskap och samarbetet inom myndigheten.

2.6.1 Kompetensutveckling

Under 2015 har en kompetensförsörjningsplan för myndigheten tagits fram. I den framgår att SHMM aktivt behöver arbeta för fortsatt god kompetensförsörjning de närmaste 5–10 åren. Den stora andelen pensionsavgångar, inom framförallt kärnverksamheten, gör att arbetet särskilt behöver prioriteras inom den kompetenskategorin för att fortsatt klara myndighetens uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

SHMM har under året fortsatt den myndighetsövergripande kompetenssatsningen med s.k. *mini-*

universitet. Ett par gånger per termin förlängs ett personalmöte och alla medarbetare ges möjlighet till en kompetensförstärkning inom ett visst område eller i frågor som främjar myndighetens utveckling. Under 2015 behandlade miniuniversiteten bl.a. samtidskonst inför en kommande utställning med sådana inslag samt en presentation av avdelningen Arkeologerna och deras verksamhet. Det genomfördes även två myndighetsdagar med temat *En ny myndighet tar form*. Syftet var att samla alla medarbetare och tillsammans reflektera över hur den nya myndigheten och dess medarbetare ska utvecklas framåt men också att diskutera utmaningar och möjligheter i de olika verksamhetsdelarna.

Med anledning av den nya myndighetens omfattning och geografiska spridning har en satsning på ledarskap påbörjats. Under året har ett *Chefsforum* bildats för samtliga chefer med personalansvar i myndigheten med fokus på aktuella verksamhetsfrågor och ledarskapsfrågor. Under 2015 träffades gruppen vid fyra tillfällen och arbetade då bl.a. med framtagandet av det nya lokala omställningsavtalet och åtgärder kopplade till medarbetarundersökningen samt introducerades i och diskuterade ämnen såsom förändringsledning och normkritiska perspektiv.

Dessutom genomfördes inom myndigheten som helhet under året kompetensutveckling inom flera områden såsom HLR, datautbildningar, medieträning, arbetsmiljö, miljöledning, sociala medier och annan sakspecifik utbildning för respektive verksamhetsområde. Utöver det genomfördes flera studiebesök samt konferensdeltagande både inom landet och utomlands, bl.a. till *The X Nordic Meeting on Stratigraphy*, *European Association of Archaeologists* i Helsingfors, *Communicating the Museum* i Istanbul, *DAMIN Silver Monetary Depreciation and International Relations* i Köpenhamn och *International Numismatic Congress XV* i Taormina samt i samband med uppbyggnad, invigning och nedtagning av utställningen *We Call them Vikings*.

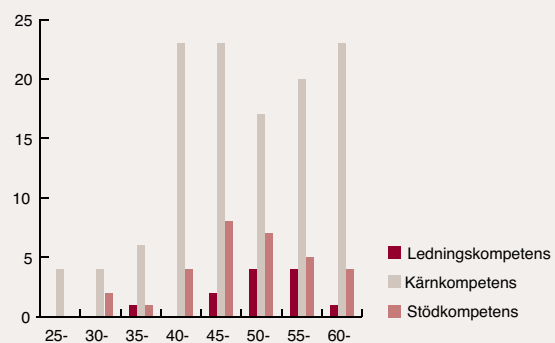
2.6.2 Personalsammansättning

En jämn åldersfördelning är viktig av flera skäl, dels ger det en mångfald av olika erfarenheter, kontakter och kompetenser, dels blir organisationen mindre sårbar när det gäller kompetensförluster i samband med pensionsavgångar.

Medelåldern för tillsvidareanställda var vid 2015 års slut 49,96 år, en ganska kraftig ökning sedan förra året (förra året 46,7 år). Förklaringen till den stora ökningen är att den för året nytillkomna avdelningen Arkeologerna, som representerar ungefär halva myndigheten, har en betydligt högre åldersfördelning än övriga myndigheten.

I de olika kompetenskategorierna (enbart tillsvidareanställda) var medelåldern för ledningskompetens 52 år, kärnkompetens 50 år och stödkompetens 50 år. Samtliga kompetenskategorier har ökat sedan förra året. De närmaste åren förväntas en stor grupp medarbetare lämna sina tjänster i samband med pension. Det gäller huvudsakligen på avdelningen Arkeologerna.

Figur 4. Åldersstruktur SHMM, anställda tillsvidare 2015-12-31

Av SHMM:s 163 tillsvidareanställda var könsfördelningen vid årsskiftet 2015/2016 61 % kvinnor och 39 % män. Det är en stor procentuell ökning av andelen män från föregående år. Inom kategorin ledningskompetens samt kärnkompetens har andelen män ökat markant. En stor bidragande orsak till ökningen är att Arkeologernas könsfördelning är betydligt jämnare än museiverksamhetens. Inom kategorin stödkompetens är fördelningen i stort sett oförändrad sedan 2014. SHMM strävar efter att uppnå en jämnare könsfördelning, inom samtliga kompetenskategorier, och beaktar denna aspekt i samband med rekryteringar. Samtidigt kan det konstateras att andelen sökande kvinnor i samband med rekryteringar oftast är betydligt större än andelen män samt att principen om att den mest kvalificerade kandidaten rekryteras är styrande.

Tabell 31. Könsfördelning (procent) inom anställningsformen tillsvidareanställda fördelat på kompetens kategorier

	2015		2014		2013	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ledningskompetens	67	33	80	20	80	20
Kärnkompetens	62	38	80	20	69	31
Stödkompetens	55	45	54	46	70	30

Personalomsättningen under 2015 var 4 % och minskade jämfört med 2014. Sju personer lämnade sin anställning under 2015 och 13 personer rekryterades (tillsvidareanställningar), varav sju med kärnkompetens och sex med stödkompetens. Den höga andelen av rekryteringar av stödkompetens beror på att myndigheten under 2015 har till antalet medarbetare blivit mer än dubbelt så stor sedan året innan.

2.5.3 Arbetsmiljö och hälsa

SHMM arbetar löpande med rutiner för att bedriva systematiskt arbetsmiljöarbete i syfte att minska och förebygga ohälsa på arbetsplatsen. Den psykosociala och fysiska hälsan belyses genom enkäter som används i samband med arbetsmiljöronder. Resultaten

av enkäterna används både som underlag till arbetsmiljöronden (framförallt fysisk hälsa) och som stöd i samband med medarbetarsamtal (fysisk och psykosocial hälsa). Även *Spelreglerna* används som ett styrmedel i arbetsmiljöarbetet.

SHMM:s huvudsakliga hälsofrämjande insatser under 2015 var friskvårdstimme och/eller subventionerade valfria friskvårdsaktiviteter. Fruktkorgar levereras sedan ett flertal år tillbaka en gång per vecka till myndighetens olika arbetsställen.

Den totala sjukfrånvaron uppgick år 2015 till 2,88 % av tillgänglig arbetstid, vilket innebär en mindre ökning från år 2014. Långtidssjukfrånvaron har däremot minskat i förhållande till total sjukfrånvaro.

Tabell 32. Nyckeltal avseende sjukfrånvaron vid SHMM

		2015	2014	2013
Nyckeltal 1	Total sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,88	2,54	2,31
	Antal anställda	258	112	102
	Antal individer med sjukrapportering	150	65	53
Nyckeltal 2	Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	33,65	36,33	23,96
	Antal anställda	150	112	102
	Antal individer med långtidssjukfrånvaro (redovisas inte om antalet understiger 10 personer)	–	–	–
Nyckeltal 3	Kvinnors sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,97	3,01	2,37
	Antal kvinnliga anställda	156	82	73
	Antal kvinnor med sjukfrånvaro	96	48	36
Nyckeltal 4	Mäns sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,74	1,13	2,15
	Antal manliga anställda	102	30	29
	Antal män med sjukfrånvaro	54	17	17
Nyckeltal 5	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	1,16	1,06	1,88
	Antal anställda i åldersgruppen 29 år eller yngre	18	7	10
	Antal individer i åldersgruppen 29 år eller yngre med sjukfrånvaro (redovisas inte om antalet understiger 10 personer)	10	–	–
Nyckeltal 6	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 i procent av tillgänglig arbetstid	3,01	2,08	2,36
	Antal anställda i åldersgruppen 30–49	137	73	57
	Antal individer i åldersgruppen 30–49 med sjukfrånvaro	46	42	32
Nyckeltal 7	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	2,84	3,69	2,29
	Antal anställda i åldersgruppen 50 år eller äldre	103	32	35
	Antal individer i åldersgruppen 50 år eller äldre med sjukfrånvaro	64	20	17

3. Finansiell redovisning

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställning över väsentliga uppgifter (tkr)

	2015	2014	2013	2012	2011
Låneram i Riksgäldskontoret					
– beviljad	30 000	19 000	15 000	15 000	17 000
– utnyttjad	20 410	15 351	12 779	9 440	11 540
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
– beviljad kontokredit	90 000	9 726	9 726	12 000	8 757
– maximalt utnyttjad kontokredit	53 842	568	1 475	–	2 394
– ränteintäkter	95	31	42	160	142
– räntekostnader	0	0	0	–	0
Avgiftsintäkter					
– budget, enligt regleringsbrev	128 175	14 360	10 000	10 000	13 575
– utfall	155 303	15 198	15 347	12 680	11 683
Anslag					
– beviljad anslagskredit	2 751	2 743	2 558	2 539	2 505
– utnyttjad anslagskredit	–	–	–	–	–
– anslagssparande	800	2 308	2 371	1 128	1 572
Kapitalförändring					
Balanserad kapitalförändring tidigare år	-406	-616	-1 819	2 763	4 780
Balanserad kapitalförändring tidigare år, Arkeologerna	-53 619	–	–	–	–
Årets kapitalförändring	356	210	1 203	-4 581	-2 017
Summa	-53 669	-406	-616	-1 818	2 763
Personal					
Antal årsarbetskrafter	220	78	76	76	78
Medelantal anställda	244	88	86	88	80
Driftskostnad per årsarbetskraft	1 127	1 419	1 360	1 411	1 290

När det gäller uppgifterna om medeltal anställda respektive antal årsarbetskrafter ingår fr.o.m. 2015 timanställda (motsvarande 33 respektive 21).

Resultaträkning

Resultaträkning (tkr)

	Not	2015	2014
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Intäkter av anslag		93 160	91 430
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	155 303	15 198
Intäkter av bidrag	2	7 450	9 767
Finansiella intäkter	3	181	236
Summa		256 094	116 631
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Kostnader för personal	4	-127 274	-49 976
Kostnader för lokaler	5	-33 725	-25 470
Övriga driftskostnader	6	-86 892	-35 259
Finansiella kostnader	7	-77	-86
Avskrivningar		-7 750	-5 630
Summa		-255 718	-116 421
VERKSAMHETENS UTFALL		376	210
TRANSFERERINGAR			
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		1 194	–
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		50	–
Lämnade bidrag		-1 264	–
Saldo		-20	
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	8	356	210

Balansräkning

Balansräkning (tkr)

	Not	2015-12-31	2014-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	9		
Balanserade utgifter för utveckling		4 938	–
Rättigheter och andra immateriella tillgångar		1 360	966
		6 298	966
Materiella anläggningstillgångar	10		
Förbättringsutgifter annans fastighet		601	1 217
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		20 035	20 679
Pågående nyanläggningar		239	493
		20 875	22 389
Varulager m.m.			
Varulager och förråd		307	399
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		15 743	1 550
Fordringar hos andra myndigheter		9 607	2 794
Övriga kortfristiga fordringar		87	–
		25 437	4 344
Periodavgränsningsposter	11		
Förutbetalda kostnader		7 732	6 587
Upplupna bidragsintäkter		184	765
Övriga upplupna intäkter		23 881	1 764
		31 797	9 116
Avräkning med statsverket	12		
Avräkning med statsverket		-309	-1 763
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	13	–	6 960
Kassa och bank		79	105
		79	7 065
SUMMA TILLGÅNGAR		84 484	42 516

Balansräkning (tkr)

	Not	2015-12-31	2014-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	14		
Statskapital		1 765	1 765
Donationskapital		3 020	3 020
Balanserad kapitalförändring		-54 026	-616
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	356	210
		-48 885	4 379
Avsättningar			
Pensioner och liknande förpliktelser	15	1 260	359
Övriga avsättningar	16	1 119	576
		2 379	935
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	17	20 410	15 351
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	18	27 770	–
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		8 574	2 863
Leverantörsskulder		15 975	7 032
Övriga kortfristiga skulder		1 919	797
		74 648	26 043
Periodavgränsningsposter	19		
Upplupna kostnader		7 297	6 007
Oförbrukade bidrag		5 915	4 244
Övriga förutbetalda intäkter		43 130	908
		56 342	11 159
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		84 484	42 516

Anslagsredovisning

Anslagsredovisning (tkr)

UO 17:8:1 ap.1 - Statens historiska museer, förvaltningskostnader (ramanslag)

Ingående överförings- belopp	Årets till- delning enl. reglerings- brev	Totalt disponibelt belopp	Utgifter ^{1, 2}	Utgående överförings- belopp ³
2 308	91 706	94 014	-93 214	800

¹ Intäkter av avgifter – se tilläggsupplysningar, not 1.

² Av avräknade utgifter är 53 tkr hänförliga till årets minskning av semesterlöneskuld intjänad t.o.m. 2008, enligt undantagsregeln i anslagsförordningen § 16 (1996:1189).

³ *Beslut enligt regleringsbrev:* Anslagsbehållning som får disponeras 3 %; beviljad anslagskredit 2 751 tkr.

Finansiella villkor

Avgiftsbelagd verksamhet

Avgifter tas ut med stöd av instruktion (2014:1079) och bemyndigande i regleringsbrev. Intäkterna disponeras av Statens historiska museer.

Verksamhet med full kostnadstäckning (tkr)

	+/- t.o.m. 2013	+/- 2014	Intäkter 2015		Kostnader 2015		+/- 2015	Ack. +/- t.o.m. 2015
			<i>Budget</i>	<i>Utfall</i>	<i>Budget</i>	<i>Utfall</i>		
Försäljning av varor	-6 884	-78	2 200	1 607	-1 900	-1 680	-73	-7 035
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	–	–	0	–	0	–	–	–
Tjänsteexport, WCV	-604	972	1 275	1 363	-1 210	-1 507	-144	224
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-52 653	-966	113 000	140 452	-110 800	-139 309	1 143	-52 476
Summa	-60 142	-71	116 475	143 422	-113 910	-142 496	926	-59 287

Övrig avgiftsbelagd verksamhet

Entréer och visningar	–	–	5 900	6 620	–	–	–	–
Övrigt	–	–	5 800	6 107	–	–	–	–
Summa	–	–	11 700	12 727	–	–	–	–

Anm. Underskottet i försäljningen av varor beror dels på kostnader i samband med avvecklingen av butiken vid Kungliga myntkabinettet, dels på att försäljningen vid Historiska inte har ökat. Budgeten för 2015 avsåg båda butikerna för hela året, men butiken vid KMK upphörde den 1 juli. Även det har bidragit till budgetavvikelsen. Intäkter och kostnader för resultatområdet tjänsteexport är hänförligt till produktion och turné av vandringsutställningen *We call them Vikings*. Turnéplanen omfattar

perioden t.o.m. år 2017 och utfallet beräknas medföra ett mindre överskott över turnéperioden.

Uppdragsvolymen i den arkeologiska verksamheten är till mycket stor del beroende av länsstyrelsernas beslut och därför svårbedömd. Budget och prognoser för verksamhetens intäkter och kostnader varierar därför, även på kort sikt. Av intäkterna är 724 tkr bidragsintäkter.

De ökade intäkterna av entréer och visningar beror på ökat antal betalande besökare vid Historiska.

Tilläggsupplysningar och noter

Den 1 januari inordnades den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten i SHMM:s organisation, i enlighet med statsmakternas beslut och regeringens uppdrag (KU2013/1445/KA). Verksamheten var t.o.m. år 2014 placerad inom Riksantikvarieämbetet. Till följd av detta har verksamhetens omsättning mer än fördubblats och balansomslutningen blivit nästan dubbelt så stor, i jämförelse med föregående år. Den arkeologiska uppdragsverksamheten bedrivs nu under namnet Arkeologerna. I tabeller i nedanstående noter används förkortningen AU.

1. Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning, enligt FÅB 2 kap. § 4

Maximibeloppet för direktupphandling (LOU 15 kap. 3 § 2 st) har överskridits i samband med anskaffningar från 7 st. leverantörer, till ett värde av totalt 6,4 Mkr. Direktupphandlingar över maximigränsen gäller köp av tjänster inom annonsering, ekonomisk redovisning och juridik samt köp av ljussättnings-tjänster, service och utrustning av medieteknik i utställningarna. Vidare, har gränsen överskridits för hyra, service och underhåll av utrustning för digital mätteknik samt för vissa programvaror i den arkeologiska uppdragsverksamheten. Detta gäller också för köp av nya arbetskläder till Arkeologerna, med ny logotype.

Under året har ersättningar till samarbetspartners i arkeologiska uppdrag betalats med totalt 25,7 Mkr.

2. Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB).

Brytdag

Anslagsavräkning sker kostnadsfritt. Löpande redovisning och anslagsavräkning avseende räkenskapsåret har gjorts t.o.m. 2016-01-05. Som periodavgränsningspost bokförs belopp överstigande 50 tkr, exklusive moms.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. I de fall faktura eller mosvarande inkommit efter fastställd brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter.

Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas för enstaka händelser enligt balansdagens kurs.

Värdering av tillgångar – lager

Lagret består av souvenirer och böcker och har värderats till anskaffningsvärdet.

Värdering av anläggningstillgångar

Materiella och immateriella anskaffningar med en ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt prisbasbelopp (22 250 kr) har redovisats som anläggningstillgång. Vidare har förbättringsutgifter på annans fastighet av väsentliga belopp (minst 100 tkr) redovisats som anläggningstillgång. På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning utifrån den bedömda ekonomiska livslängden. Följande avskrivningstider tillämpas:

Immateriella anläggningstillgångar – rättigheter och andra	3 – 5 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5 – 7 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Datorer och kringutrustning	3 år
Installationer, kontorsmaskiner, utställningar och övriga inventarier	3 – 7 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Konst och kulturtillgångar	Obegränsad ekonomisk livslängd

3. Övriga upplysningar

Statens historiska museer förvaltar stiftelsen *Fritz och Birgitta Åbergs fond*. Tillgångarnas värde uppgår till ca 700 tkr. Ingen utdelning har skett under året.

Svenska numismatiska föreningen har stämt SHMM angående äganderätten till en samling föremål som finns deponerad hos KMK (mål nr T 13919-14). Processen har pågått under 2015. Huvudförhandling i tingsrätten är inplanerad till första hälften

av april 2016. Det är för närvarande inte möjligt att värdera de förpliktelser som SHMM eventuellt kan komma att bli skyldigt att infria. Den lösa egendom som tvisten gäller utgörs av kulturföremål. Vidare, är det heller inte möjligt att värdera vilka rättegångskostnader som processen totalt kan komma att medföra.

En förlikning träffades i början av året med *Sven Svenssons stiftelse för numismatik*, med anledning av stiftelsens krav på återbetalning av utbetalda bidragsmedel till KMK under perioden 2006–2012. Inom ramen för överenskommen uppgörelse återbetalades 1,2 Mkr till stiftelsen. Stiftelsen har häfter inga ytterligare anspråk på SHMM.

4. Resultatredovisningen

Kostnaderna för respektive viktig prestation/delprocess utgörs av totala kostnader, dvs. både direkta och indirekta kostnader (exklusive kostnaderna för försäljning av varor). Fördelningen av kostnader per prestation har skett med stöd av tidredovisning i kärnverksamheten. Direkta personalkostnader har använts som fördelningsnyckel för indirekta kostnader.

Lokalkostnaderna har fördelats på grundval av uppmätta ytor samt fördelats enligt en uppskattning av lokalernas nyttjande för respektive prestation. För TBM har lokalkostnaderna fördelats med hälften var på prestationerna Förvalta samling och Utställningar.

Begrepp i resultatredovisningen gällande samlingsutveckling – avsnitt 2.2

Accession – Förvärv av museiföremål till samlingarna. En accession kan omfatta en eller flera föremålsposter.

Föremålspost – En föremålspost kan i sig omfatta en mängd föremål. På KMK däremot motsvarar en föremålspost alltid ett föremål.

Utfall för utlån – avsnitt 2.2.3

Uppgifterna i tabell 7 – Utlån SHMM har ändrats avseende 2014 års utfall jämfört med resultatredovisningen för 2014. I kvalitetssäkringsarbetet upptäcktes att endast SHM:s uppgifter hade medtagits i fjol. Likaså har uppgiften om antalet lånande institutioner för år 2013 korrigerats.

Antal obokade skolbesök – avsnitt 2.3.3

TBM tar inte emot obokade skolbesök.

Antal deltagare i obokade skolbesök – avsnitt 2.3.3

Statistiken i tabell 19 – Antal deltagande elever i obokade skolbesök för SHM har ändrats för 2013 jämfört med resultatredovisningen 2014 och 2013. I den tidigare angivna summan ingick lärare och eventuella andra medföljande vuxna. Detsamma gäller utfallet för KMK 2014 och 2013. SHMM har valt att per 2015 ändra i tabellen för att skapa jämförbarhet mellan åren.

Uppgifter om deltagare i mässan

Skola+Museum=Sant – avsnitt 2.3.3

Uppgifterna bygger på en gemensam uppskattning från de deltagande museerna.

Besöksstatistik – avsnitt 2.3.4

Data i dessa tabeller är densamma som redovisas till Myndigheten för kulturanalys. Datainhämtningen sker enligt följande metoder.

SHM: Besök på museet (inklusive restaurang och butik) registreras i kassasystemet Kassanova. I en särskild artikel registreras om besökaren är över eller under 19 år. Under de perioder museet har haft fri entré räknas antalet besök manuellt med handräknare. De registreras därefter i Kassanova. De felkällor som kan uppkomma i besöksstatistiken för SHM kan vara den statistik som bygger på handräkning och där besökare räknas visuellt. Det sker i café, butik, vid fri entré samt vid temahelger. En annan felkälla är om SHM har museibesökare som inte anmälts i entrén eller till bokningen. Även museibesökare som efterregistreras vid stängning, som skolklasser och museibesökare med fri entré, kan räknas fel genom att registrering inte sker, summeringen görs fel eller själva registreringen blir fel. För att minimera fel har SHM en manuell Excel-fil där registrering och redovisning av siffror från Kassanova, uppdelat i olika kategorier, sker dagligen. Denna manuella efterkontroll görs av en och samma person, vilket ger överblick och möjlighet till kvalitetssäkring.

KMK: Besök på museet (inklusive restaurang och butik) registreras i kassasystemet Kassanova. I en särskild artikel registreras om besökaren är över eller under 19 år. Detsamma gäller under de perioder museet har fri entré, men i vissa fall kan även antalet besök vid fri entré räknas manuellt med handräknare.

Under fri entré-perioderna ställs i tveksamma fall en kontrollfråga avseende besökarnas ålder. De felkällor som kan uppkomma i besöksstatistiken för KMK kan vara den statistik som bygger på handräkning och där besökarna räknas visuellt. Det sker i restaurang, butik, vid fri entré samt vid temahelger.

Uppgifterna i tabell 21 – Totalt antal besökare vid SHMM har ändrats avseende KMK:s uppgifter om besökare under 2013 jämfört med resultatredovisningen för 2013. Under 2013 bestämde KMK att strukturerat avstå från att räkna de besökare som endast använde museets besökstoalett. Det skedde därför två parallella räkningar under 2013. Detta sätt att räkna besökare vid KMK gäller för 2014, för att skapa jämförbarhet mellan åren 2013 och 2014 har SHMM därför valt att ändra i tabellen. Underlag för besökssiffrorna finns på SHMM.

TBM: Under allmänna öppettider räknas antalet besök manuellt med handräknare (inklusive besökare till restaurang och café). Antalet bokade besök registreras vid bokning samt revideras vid det faktiska besökstillfället. Det totala antalet besök summeras och registreras i en Excel-fil. Beräkningen av antalet besök gjorda av personer under 19 år baseras dels på antalet besök från skolan (förskola och grundskola samt gymnasiet), dels på en uppskattning av övriga besök gjorda av personer under 19 år. Vid TBM bygger de felkällor som kan uppkomma i besöksstatistiken främst på att personalen missar museibesökare, alternativt räknar samma besökare två gånger. För att undvika detta har TBM arbetat med att få tydliga rutiner för besöksregistreringen.

Besöksstatistik webb – avsnitt 2.3.5

Besöksstatistik avseende besök på *tumbabruks-museum.se* kan inte redovisas på grund av att verktyg för datafångst saknas.

5. Uppgifter om ledande befattningshavare enligt 7 kap. 2 § Förordningen om Årsredovisning och budgetunderlag – utbetalda ersättningar

Ledning	(tkr)	Uppdrag
Maria Jansén	1 154	Insynsrådet länsstyrelsen Östergötland, ledamot
varav förmåner	112	

Insynsråd	(kr)	Uppdrag
Eskil Franck	4 500	Karolinska institutet, ledamot Daniel Franck Förvaltning AB, ledamot
Anders Högberg	4 500	Inga
Johanna Sandahl	3 000	Inga
Seher Yilmaz	3 000	Inga

6. Noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

Not 1. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2015	2014
Entréavgifter och visningar	6 620	5 368
Arkeologerna	139 633	–
Försäljning av varor	1 603	1 787
Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen	4 846	4 537
Tjänsteexport	1 340	2 528
Icke-statliga medel enligt 6 kap. § 1, kapitalförsörjningsförordningen (sponsormedel)	349	81
Övrigt	912	897
Summa	155 303	15 198

Samtliga avgifter tas ut med stöd av bemyndigande i instruktion och regleringsbrev, förutom avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen. Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen avser huvudsakligen avgifter för uthyrning av lokaler (3 468 tkr) samt ersättningar avseende resurssamordning (1 081 tkr) med Riksantikvarieämbetet i kvarteret Krubban.

Not 2. Intäkter av bidrag

	2015	2014
Statliga	1 353	1 859
Mellanstatliga	112	504
Icke-statliga	5 985	7 404
Summa	7 450	9 767

Bidragsintäkterna är huvudsakligen hänförliga till FoU-verksamheten (3,6 Mkr), bidrag från Stiftelsen Tumba bruksmuseum (2,7 Mkr) samt Arkeologerna (0,7).

Not 3. Finansiella intäkter

	2015	2014
Ränteintäkter från Riksgäldskontoret	148	31
Övriga finansiella intäkter	33	205
Summa	181	236

De ökade ränteintäkterna från Riksgäldskontoret beror på den negativa räntan och på att kontokrediten har nyttjats under hela året. Övriga finansiella intäkter utgörs huvudsakligen av valutakursvinst hänförlig till en fordran inom resultatområdet tjänsteexport.

Not 4. Kostnader för personal

	2015	2014
Löner, exklusive sociala avgifter	-84 554	-34 032
Övriga kostnader för personal	-42 720	-15 944
Summa	-127 274	-49 976

Av de totala personalkostnaderna är 68,6 Mkr hänförliga till Arkeologerna. I museiverksamheten har personalkostnaderna ökat med 8,7 Mkr, vilket beror på nyrekryteringar till samlingsförvaltningen för att öka kapaciteten när det gäller föremålsaccessioner. Vidare har nyrekryteringar gjorts för att stärka gemensamma styr- och stödfunktioner.

Not 5. Lokalkostnader

	2015	2014
Totalt		
Lokalhyror	-27 512	-20 737
El och uppvärmning	-2 615	-2 593
Reparationer och underhåll	-351	-416
Övriga lokalkostnader	-3 247	-1 724
	-33 725	-25 470

Hyreskostnader*Hyresvärd*

Statens fastighetsverk	-10 365	-10 389
Riksantikvarieämbetet – Svensk museitjänst	-3 438	-3 435
Niterka KB (KMK)	-6 847	-6 913
Fastighets AB Väderholmen (Hägersten)	-1 569	–
MMJ fastigheter 17:5 AB (Uppsala)	-574	–
AB Platzer fastigheter (Möln dal)	-1 216	–
Klövern Rivian AB (Lund)	-1 964	–
Klövern Ström AB (Linköping)	-1 539	–
	-27 512	-20 737

De ökade kostnaderna för lokalhyror är i sin helhet hänförliga till Arkeologerna. Övriga lokalkostnader utgörs av lokalvård (2,3 Mkr) samt bodhyror vid fältarbete (0,8 Mkr). Utöver ovanstående redovisade kostnader tillkommer lokalkostnader i form av avskrivningar för förbättringsutgifter på annans fastighet (615 tkr).

Not 6. Övriga driftskostnader

Av övriga driftskostnader är 52,3 Mkr hänförliga till Arkeologerna. I museiverksamheten är dessa kostnader något lägre än föregående år (-0,7 Mkr).

Not 7. Finansiella kostnader

	2015	2014
Räntekostnader lån i Riksgäldskontoret	-2	-64
Övriga finansiella kostnader	-75	-22
Summa	-77	-86

Övriga finansiella kostnader utgörs av realiserade kursförluster samt dröjsmålsräntekostnader för leverantörsfakturor.

Not 8. Kapitalförändring enligt resultaträkningen

	2015	2014
Arkeologisk uppdragsverksamhet	1 143	–
Försäljning av varor	-73	-78
Tjänsteexport, <i>We call them Vikings</i>	-144	972
Bidragsfinansierad verksamhet	-570	-684
Årets kapitalförändring	356	210

Årets kapitalförändring i bidragsfinansierad verksamhet är hänförlig till avskrivningskostnader för investeringar i utställningen Sveriges historia, vilka finansieras med oförbrukade bidragsmedel som intäktsförts tidigare år.

Not 9. Immateriella anläggningstillgångar

Balanserade utgifter för utveckling	2015-12-31	2014-12-31
IB anskaffningsvärde, AU	7 978	–
UB anskaffningsvärde	7 978	–
IB ackumulerade avskrivningar, AU	-1 439	–
Årets avskrivningar	-1 601	–
UB ackumulerade avskrivningar	-3 040	–
Bokfört värde	4 938	–
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2015-12-31	2014-12-31
IB anskaffningsvärde	1 936	1 114
Årets anskaffning	750	822
Årets utrangering	-336	–
UB anskaffningsvärde	2 350	1 936
IB ackumulerade avskrivningar	-970	-815
Årets avskrivningar	-356	-155
Återfört vid utrangering	336	–
UB ackumulerade avskrivningar	-990	-970
Bokfört värde	1 360	966
Summa bokfört värde, immateriella anläggningstillgångar	6 298	966

Not 10. Materiella anläggningstillgångar

Förbättringsutgifter annans fastighet	2015-12-31	2014-12-31
IB anskaffningsvärde	5 915	5 772
Årets anskaffning	–	143
Årets utrangering	-1 613	–
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>4 302</i>	<i>5 915</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-4 699	-4 102
Årets avskrivningar	-615	-596
Återfört vid utrangering	1 613	–
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-3 701</i>	<i>-4 699</i>
Bokfört värde	601	1 216

Förbättringsutgifter annans fastighet – pågående	2015-12-31	2014-12-31
IB anskaffningsvärde	0	42
Årets anskaffning	–	0
Årets aktivering	–	-42
Bokfört värde	0	0

Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2015-12-31	2014-12-31
IB anskaffningsvärde	82 616	68 870
IB anskaffningsvärde, AU	6 125	–
Årets anskaffningar	3 645	14 491
Årets utrangeringar	-25 665	-745
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>66 721</i>	<i>82 616</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-61 937	-57 059
IB ackumulerade avskrivningar, AU	-5 236	–
Årets avskrivningar	-5 178	-4 878
Återfört vid utrangeringar	25 665	–
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-46 686</i>	<i>-61 937</i>
Bokfört värde	20 035	20 679

Pågående nyanläggningar	2015-12-31	2014-12-31
IB anskaffningsvärde	493	5 846
Årets anskaffning	235	493
Årets aktivering	-489	-5 846
Bokfört värde	239	493
Summa bokfört värde, materiella anläggningstillgångar	20 875	22 388

Under året bokförda utrangeringar avser anläggningstillgångar som inte är kvar i verksamheten, men som inte redovisats som utrangeringar tidigare år. De flesta anskaffade under perioden 1998–2005.

Not 11. Periodavgränsningsposter – fordringar

	2015-12-31	2014-12-31
Förutbetalda hyreskostnader	7 375	6 257
Övriga förutbetalda kostnader	357	330
Upplupna bidragsintäkter, icke statliga	184	765
Övriga upplupna intäkter	23 881	1 764
Summa	31 797	9 116

Övriga upplupna intäkter utgörs huvudsakligen av projektfordringar i Arkeologernas verksamhet (22,9 Mkr). Resterade består av en fordran hänförlig till produktionen av vandringsutställningen *We call them Vikings* (0,9 Mkr).

Not 12. Avräkning med statsverket

	2015-12-31	2014-12-31
<i>Anslag i räntebärande flöde</i>		
Ingående balans	-2 308	-2 371
Redovisat mot anslag	93 214	91 483
Anslagsmedel som tillförts räntekontot	-91 706	-91 420
Skuld avseende anslag i räntebärande flöde	-800	-2 308
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>		
Ingående balans	544	597
Redovisat mot anslag enligt undantagsregeln	-53	-53
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	491	544
Summa, avräkning med statsverket	-309	-1 763

Not 13. Myndighetskapital

	Statskapital	Donationskapital	Balanserad kapitalförändring		Kapitalförändring enl RR	Summa
			Avgiftsbelagd verksamhet	Bidragsfinansierad verksamhet		
Utgående balans 2014	1 765	3 020	-7 488	6 871	210	4 379
Ingående balans 2015	1 765	3 020	-7 488	6 871	210	4 379
Föregående års kapitalförändring	–	–	894	-684	-210	0
Balanserad kapitalförändring t.o.m. 2013, AU	–	–	-52 654	–	–	-52 654
Föregående års kapitalförändring, AU	–	–	-966	–	–	-966
Årets kapitalförändring	–	–	–	–	356	356
<i>Summa årets förändring</i>	–	–	-52 726	-684	146	-53 264
Utgående balans 2015	1 765	3 020	-60 214	6 188	356	-48 885

Statskapitalet består av objekt som Riksantikvarieämbetet efter inlösen tillfört SHMM, enligt lagen om kulturminnen (1998:950). Bidragsfinansierad verksamhet består av fr.o.m. år 2003 inköpta föremål till samlingarna, vilka har finan-

sierats med bidrag. Härill kommer oförbrukade bidrag som intäktsförts tidigare år och där återbetalningsskyldighet inte föreligger.

Not 14. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

	2015-12-31	2014-12-31
Ingående avsättning	359	369
Ingående avsättning, AU	1 924	–
Årets pensionskostnad	-222	223
Årets pensionsutbetalningar	-801	-233
Utgående avsättning	1 260	359
varav särskild löneskatt	246	70
kortfristig del	780	130

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser avser åtaganden för framtida betalningar av delpensioner.

Not 15. Övriga avsättningar

	2015-12-31	2014-12-31
<i>Omställningsmedel</i>		
Ingående avsättning	576	474
Ingående avsättning, AU	851	–
Årets förändring	-499	102
<i>Utgående avsättning</i>	<i>928</i>	<i>576</i>
varav kortfristig del	500	250
<i>Övriga avsättningar – personal i omställning</i>		
Ingående avsättning, AU	474	–
Årets förändring	-283	–
<i>Utgående avsättning</i>	<i>191</i>	<i>–</i>
varav kortfristig del	191	–
Summa utgående övriga avsättningar	1 119	576

Not 16. Lån i Riksgäldskontoret

	2015-12-31	2014-12-31
<i>Låneram enl. 20 § lag (1996:1059)</i>	<i>35 000</i>	<i>19 000</i>
Ingående skuld	15 351	12 779
Ingående skuld, AU	7 598	–
Upptagna lån under året	4 340	6 999
Amorteringar under året	-6 879	-4 427
Utgående skuld	20 410	15 351

Not 17. Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

	2015- 12-31	2014- 12-31
<i>Beviljad kreditram</i>	90 000	9 726
Ingående skuld	0	–
Utgående skuld	27 770	–

Av saldot utgör 773 tkr donationsmedel.

Not 18. Periodavgränsningsposter – skulder

	2015- 12-31	2014- 12-31
<i>Upplupna kostnader</i>		
Upplupna löner och arvoden, inkl. sociala avgifter	694	565
Upplupna semesterlöner, inkl. sociala avgifter	5 244	2 281
Övrigt	1 359	3 161
<i>Summa</i>	<i>7 297</i>	<i>6 007</i>
<i>Oförbrukade bidrag</i>		
Bidrag från statliga myndigheter	2 868	1 316
Bidrag från icke-statliga givare	3 047	2 928
<i>Summa</i>	<i>5 915</i>	<i>4 244</i>
<i>Övriga förutbetalda intäkter</i>		
Förutbetalda intäkter i AU-projekt, statliga	36 547	–
Förutbetalda intäkter i AU-projekt, icke-statliga	5 104	–
Befarade projektunderskott	440	–
Förutbetalda hyresintäkter, statliga	105	105
Övrigt	934	803
<i>Summa</i>	<i>43 130</i>	<i>908</i>
Summa	56 342	11 159

Beräknat ianspråktagande av bidrag från statliga myndigheter

< 31/3 2016	1/4–31/12 2016	2017–2018	> 2018
13	2 285	570	–

Årsredovisningens undertecknande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm den 19 februari 2016

Maria Jansén
Överintendent

Årsredovisning för Statens historiska museer

Statens historiska museer
Box 5428, 114 84 Stockholm
Besöksadress: Storgatan 41

Tel: 08-519 556 00, Fax: 08-519 556 03
Epost: registrator@shmm.se
www.shmm.se

Omslagsfoto: Katarina Nimmervoll
Foto: Markus Andersson, Evelina Caborn, Göran Gruber,
Ola Myrin, Katarina Nimmervoll, Hilde Skogstad

Formgivning och produktion: Jupiter Reklam

Tryck: DanagårdLiTHO, 2016

STATENS HISTORISKA MUSEER
SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN